

ATT ÖVERSÄTTA ETT FÖRSLAG TILL EN EG-FÖRORDNING UR KLARSPRÅKSPERSPEKTIV – MÖJLIGHETER OCH BEGRÄNSNINGAR

av
Sara Nilsson

I detta examensarbete översätts en EG-förordning ur klarspråksperspektiv. Särskild vikt läggs vid att undersöka källtextens kvalitet varför översättningen grundas på en utförlig textanalys. Dessutom jämförs översättningen med den befintliga översättningen utförd av en av kommissionens interna översättare. Syftet med examensarbetet är att undersöka om man i arbetet med att göra rättsakten begriplig hindras av de normer och riktlinjer man fastställt inom EU. I uppsatsen framkom att dessa normer inte alltid är de lämpligaste, framför allt i fråga om textens disposition, och att de ger textförfattarna och översättarna begränsade möjligheter att producera klara och tydliga texter.

Magisteruppsats (20p) i engelska med inriktning på översättning

Stockholms universitet

Vårterminen 2004

Handledare: Ann-Marie Vinde

Innehållsförteckning

..1	INLEDNING.....	4
2	SYFTE.....	6
3	BAKGRUND	7
3.1	Vem är mottagaren?	7
3.2	Fokus på källtexten.....	8
3.3	Produktionsprocessen – kort om tillkomsten av en EG-förordning.....	10
4	MATERIAL	13
4.1	Källtexten	13
4.2	EU:s normer och riktlinjer.....	15
4.2.1	Språkliga regler	16
4.2.2	Redaktionella regler	16
4.2.2.1	Praktisk handledning för personer som deltar i utformningen av lagtexter inom gemenskapens institutioner	17
5	METOD.....	24
5.1	Modell för analys av källtexten.....	25
5.1.1	Tänk innan du skriver – särskilt på översättaren Planera för översättarens skull... och för de slutliga läsarnas skull..	24
5.1.2	Framhäv det viktiga.....	26
5.1.3	Visa den röda tråden.....	27
5.1.4	Undvik oklara syftningar.....	28
5.1.5	Undvik långa meningar	28
5.1.6	Undvik innehållslösa verb och substantivsjukan	30
5.1.7	Är passivformen nödvändig?	30
5.1.8	Se upp med hemmagjorda sammansättningar	31
5.1.9	Var konsekvent när du använder termer och vissa uttryck	31
5.1.10	Undvik jargong och förkortningar.....	32
5.1.11	Ge översättaren tillräckligt med bakgrundsinformation.....	32
6	ANALYS.....	32
6.1	Analys av källtexten	32
6.1.1	Tänk innan du skriver – särskilt på översättaren Planera för översättarens skull... och för de slutliga läsarnas skull..	33
6.1.2	Framhäv det viktiga.....	34
6.1.3	Visa den röda tråden.....	37
6.1.4	Undvik oklara syftningar.....	38
6.1.5	Undvik långa meningar	42
6.1.6	Undvik innehållslösa verb och substantivsjukan	43
6.1.7	Är passivformen nödvändig?	44
6.1.8	Se upp med hemmagjorda sammansättningar	46
6.1.9	Var konsekvent när du använder termer och vissa uttryck	47
6.1.10	Undvik jargong och förkortningar.....	48
6.1.11	Ge översättaren tillräckligt med bakgrundsinformation.....	49
6.1.12	Vikten av ett välskrivet original	49
6.2	Kommentarer till översättningen.....	51
6.2.1	Begränsningar.....	51

6.2.2	Termfrågor	52
6.2.3	Flerordiga substantivuttryck.....	52
6.2.4	Passivsätser	53
6.2.5	Abstrakta formuleringar	55
6.2.6	Nominalfraser	57
6.2.7	Komplicerad syntax	59
6.2.8	Samordningar	61
6.3	Jämförelse med den befintliga översättningen	63
7	SAMMANFATTNING AV ANALYSRESULTATEN	67
8	DISKUSSION	69
9	ENGLISH SUMMARY (SAKNAS HÄR)	72
	LITTERATURFÖRTECKNING	72

1 Inledning

Språk och samhälle hänger nära samman. Förändras samhället, förändras också språket.

Orden inleder docent Björn Melanders uppsats ”EU och svenskan – fördärv eller chans” i Språksamfundets skrift ”Svenskan som EU-språk” (Melander 2000:7) där olika språkforskare diskuterar det svenska EU-medlemskapets konsekvenser för språket. Orden är synnerligen aktuella just nu när EU genomgår den största utvidgningen i unionens historia. Många av unionens medborgare är i dag skeptiska till EU. För att få bukt med denna skepticism måste EU överbrygga avståndet mellan unionen och dess medborgare. Det handlar om att tala om EU på ett språk som folk förstår.

Unionen strävar efter öppenhet och insyn för dess medborgare, men i en allt mer komplicerad organisation blir det svårare och svårare. Den komplicerade organisationen måste ses över för att klara av den utmaning som det innebär att ta emot tio nya medlemmar. Unionens språk kommer också att påverkas och därför blir klarspråksarbetet ännu viktigare än tidigare. EU arbetar för att all information ska vara tillgänglig för medborgarna. Men det räcker inte att den är tillgänglig. Den måste också vara begriplig.

I Sverige motsvaras EU:s stadgar om öppenhet och insyn av offentlighetsprincipen. Här har man sedan slutet av 1960-talet arbetat för ett klart och begripligt myndighetsspråk. I dag finns på regeringskansliet **Klarspraksgruppen**, som sedan 1993 arbetar på regeringens uppdrag för att främja språkvård hos de svenska myndigheterna. Under 2003 lanserades dessutom regeringens EU-språkvård.

Klarspråksarbetet är däremot en relativt ny företeelse inom EU. 1998 slöts ett interinstitutionellt avtal om bättre redaktionell kvalitet i EU-lagstiftningen. Detta revolutionerade avtal har lett till ett antal konkreta riktlinjer för hur

gemenskapslagstiftningen ska utformas. Riktlinjerna är mycket lika de svenska normerna för hur myndighetstexterna ska utformas. Det tar dock tid att ändra på gamla skrivvanor. Dessutom kostar det pengar. EU-språket, framför allt lagspråket, har anklagats för att ha tagit intryck av de kontinentala skrivtraditionerna, vilket medfört att språket i lagarna och författningarna blivit komplicerat och tungt. Texterna är skrivna av experter för experter, vilket strider mot unionens strävan för öppenhet. I Sverige innebär detta språkbruk ett steg tillbaka från de normer om ett tydligt, enkelt och mottagaranpassat förvaltningspråk som man arbetat för i mer än fyrtio år.

I regeringskansliets folder ”Begriplighet på hög nivå – regeringen främjar klarspråk” som bland annat beskriver klarspraksgruppens arbete framhålls att det är en grundläggande inställning hos människor som måste ändras och att det måste ske från högsta ort:

Skribenterna måste övertygas om att det är värt att skriva på ett nytt sätt och att det är tillåtet. Högsta ledningen måste självfallet stå bakom de nya skrivsätten, och den måste se till att förebilder och rekommendationer lanseras på ett genomtänkt sätt.

I Sverige har detta alltså skett sedan 1960-talet. Arbetet inleddes med att de första riktlinjerna för språket i lagar och andra författningar gavs ut 1967. Under de cirka fyrtio år som passerat sedan dess har mycket hänt. I klarspraksgruppens folder nämns bland annat följande milstolpar: Språkexperter har anställts i Statsrådsberedningen (1976), en universitetsutbildning för språkkonsulter har startat (1978), klarspraksgruppen har bildats (1993) och flera betänkanden om det svenska språkets ställning har presenterats (”Svenskan i EU” 1998 och ”Mål i mun” 2002).

EU:s klarsprakhistoria ser något annorlunda ut. Ett antal yttranden och resolutioner om språket i början av 1990-talet följdes slutligen av det interinstitutionella avtalet om gemensamma riktlinjer för gemenskapslagstiftningens redaktionella kvalitet 1998. Dessutom lanserade

kommissionens engelska översättningstjänst under det engelska ordförandeskapet 1998 klarspråkskampanjen ”Fight the Fog”. Det interinstitutionella avtalet följdes år 2003 av en praktisk gemensam handledning för utformningen av lagtexter, vilken innebär ett stort steg framåt i det europeiska klarspråksarbetet. Men någon direkt motsvarighet till den svenska klarspråksgruppen finns inte i EU.

2 Syfte

Huvudsyftet med detta examensarbete är att ur klarspråksperspektiv översätta ett förslag till en EG-förordning från det engelska originalet ”Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on promoting gender equality in development co-operation”. Jag kommer utifrån EU:s normer och riktlinjer att översätta texten till svenska. Min översättning kommer att grundas på en utförlig analys av källtexten. Syftet med textanalysen är att ta reda på av vilken kvalitet den grundtext är som jurister och översättare måste utgå ifrån i en lång produktionsprocess. I översättningskommentaren kommer jag att ta upp de överväganden jag under arbetets gång gjort för att försöka förbättra texten ur klarspråkssynpunkt. Slutligen kommer jag att jämföra min översättning med en befintlig översättning som utförts av en av EU-kommissionens egna översättare och diskutera de skillnader som eventuellt föreligger mellan de två versionerna. Avsikten är att undersöka vilka möjligheter översättaren har att påverka klarspråksarbetet. Hindrar de språkliga och redaktionella riktlinjer översättaren måste följa att texterna utformas på ett klart och tydligt sätt?

3 Bakgrund

3.1 Vem är mottagaren?

Juridiska texter har oftast ett mycket komplicerat innehåll. Är formen också komplicerad kommer innehållet i andra hand. Det borde ju vara tvärtom: Formens får inte hindra läsaren från att förstå texten. En text som är tung både till innehåll och struktur är inte kommunikativ och når inte ut till alla läsare. Vad som är självklart för vissa är det inte för andra.

Det råder skilda meningar om vem EU:s lagtexter är avsedda för, om vilken som är den tänkta målgruppen. Docent Lars-Johan Ekerot betonar i sin uppsats ”Klar Komplexitet. Om språkform och begriplighet vid översättning av författningstexter” att EU-texternas perspektiv alltigenom är det traditionella opersonliga myndighetsperspektivet (Ekerot 2000:50). Samma inställning i frågan har Håkan Edgren som är översättare vid kommissionen i Bryssel. Han hävdar att olika juridiska texter är ämnade för olika läsare. När det gäller förordningarna menar han att läsningen lämpligen ska utföras av specialiserade bevakare som är insatta i ämnet och som sedan kan rapportera till de ”vanliga” medborgarna.

Det är dock uppenbart att denna uppfattning strider både mot den svenska offentlighetsprincipen och mot EU:s stadgar om öppenhet och insyn. Valéry Giscard d'Estaing, ordförande i EU:s framtidskonvent, menar att EU:s nya konstitutionella fördrag ska kunna läsas av elever på gymnasienivå (Ehrenberg-Sundin 2003:3). I EU:s interinstitutionella avtal från 1998 bekräftas detta demokratiska synsätt. Också i detta avtal framgår att mottagarna är flera, nämligen de personer rättsakterna kommer att gälla, de som har till uppgift att genomföra rättsakterna, medlemsstaterna samt övriga inblandade parter.

Såväl Giscard d'Estaings uttalande som det interinstitutionella avtalet är goda utgångspunkter för en översättning ur klarspråksperspektiv. Min hypotes är dock att översättarens möjligheter att påverka den slutliga textens utformning och kvalitet inte är lika stora som de är för författaren av originaltexten. Just vikten av ett välskrivet original kommer att diskuteras i nästa avsnitt.

3.2 Fokus på källtexten

EU-texterna har rykte om sig att vara svårbegripliga för allmänheten. Är den text som ska översättas dålig riskerar översättningen att också bli det. Bland annat anklagas EU-texterna för att ha långa, komplicerade meningar och en hög andel svårbegripliga och abstrakta ord. Flera vetenskapliga studier bekräftar detta (till exempel Sheikhi 1997: "Offentligt språk i Sverige och EU – en jämförelse" och Ekerot 2000: "Klar Komplexitet. Om språkform och begriplighet vid översättning av författningstexter").

Men varför ser texterna ut på detta sätt? En anledning kan vara att stilidealet för lagtexter traditionellt sett varit annorlunda i till exempel Frankrike och Spanien. Många av originaltexterna skrivs på franska och översätts sedan till de andra medlemsstaternas språk. Översättarna har stora krav på sig vad gäller trohet till originalet. De måste bland annat hålla sig till den så kallade punktregeln, där en mening i källtexten av hänvisningsskäl måste motsvaras av en mening i måltexten. Dessutom är det vanligt att textförfattaren inte skriver på sitt modersmål, vilket också försämrar kvaliteten på EU-texterna. Generaldirektoratet för översättning vid Europeiska kommissionen (GD Översättning) har gett ut en informationsbroschyr "Flerspråkighet och översättning" där det också understryks hur viktigt det är med en god grundtext:

En grundförutsättning för att en översättning ska hålla hög kvalitet är att originalet är välskrivet. Texter av hög kvalitet, med klara och enkla formuleringar, är grundläggande för varje förvaltning, och i synnerhet för en

flerspråkig förvaltning där de flesta skribenter inte använder sitt modersmål.

(Flerspråkighet och översättning 2003:6)

I broschyren påpekas också att man planerar att tillsätta en särskild grupp språkexperter vars uppgift ska vara att ansvara för redigeringen av originaltexter. Enligt Kenneth Larsson, språklig samordnare på kommissionens svenska översättningsavdelning, består denna grupp för närvarande av några engelska översättare från den engelska översättningstjänsten som på översättningsbeställarens begäran särskilt granskar originalet.

Ekerot framhåller att vi i Sverige helt enkelt måste acceptera att EU-medlemskapet för Sveriges del innebär en återgång till ett något äldre stilideal. Han citerar i uppsatsen en översättare som pekar på det han anser vara problemets kärna:

Vad kan väl vi översättare göra åt krångliga EU-texter? Vi måste ju göra en trogen översättning, oftast från franska, mening för mening och (så gott som) ord för ord. Påverka i stället dem som skriver ursprungstexten! (Ekerot 2000:48)

I denna uppsats har jag valt att utgå från en grundlig analys av just grundtexten eller källtexten. En och samma text är ju både grundtext i en komplicerad lagstiftningsprocedur och källtext i en översättningsprocess. En grundförutsättning för att den färdiga lagen och översättningen ska bli bra är att originalet är välskrivet och att det blir rätt från början. Abstrakta formuleringar, otydliga samordningar och komplicerade meningar i originaltexten överförs lätt till översättningen. Också i det interinstitutionella avtalet från 1998 om gemensamma riktlinjer för gemenskapslagstiftningens redaktionella kvalitet och i den efterföljande praktiska handledningen från 2003 betonas att mycket arbete måste läggas ned på just grundtexten.

Dessutom betonar Barbro Ehrenberg-Sundin som är samordnare för den svenska klarspraksgruppen i sin artikel ”Internationellt klarspraksarbete – en grund för bättre EU-texter” det faktum att språket i lagtexterna påverkar språket

i andra texter som är avsedda som information till allmänheten, till exempel domar, beslut och avtal liksom blanketter och broschyrer (Ehrenberg-Sundin 2000:149).

Barbro Ehrenberg-Sundin har tillsammans med Charlotte Rydell på Utrikesdepartementets EU-enhet utarbetat Skriften ”Tala för att tolkas. Skriva för att översättas” där man också utgår från att det är grundtexterna som måste påverkas för att sluttexterna ska bli välfungerande och kommunikativa. Skriften bygger på en finsk handledning med konkreta råd för EU-skribenter. På svenska finns den i elektroniskt format på klarspråksgruppens hemsida. Skriftens andra del finns dessutom översatt till både engelska och franska. I handledningen betonas att anvisningarna kan vara till god hjälp i utformningen av alla typer av texter, även juridiska:

För sådana mycket formella texter som rättsakter och liknande regeltexter kan det finnas begränsningar när det gäller såväl innehåll som utformning. Det hindrar ändå inte att de utformas klart och begripligt. (Ehrenberg-Sundin & Rydell 2001:19)

Jag kommer i min analys av källtexten i avsnitt 5 nedan att utgå från de konkreta råd som ges i ”Tala för att tolkas. Skriva för att översättas”, just för att betona vikten av ett välskrivet original.

3.3 Produktionsprocessen – kort om tillkomsten av en EG-förordning

I detta avsnitt kommer jag att ge en kort översikt över hur det går till när en förordning kommer till, från förslag till gällande lag. Som vi kommer att se är det en komplicerad process med många aktörer inblandade.

För att en ny förordning så småningom ska antas måste det finnas en rättslig grund i något av fördragen (i det här fallet fördraget om upprättandet av Europeiska Gemenskapen). Lagstiftningsprocessen sker enligt medbeslutandeförfarandet, vilket innebär att kommissionen lägger fram ett

förslag för rådet och parlamentet, vilka slutligen antar den nya förordningen. Generaldirektoratet för översättning delar in själva processen i tre delar: **förberedelsearbetet, lagstiftningsarbetet och genomförandet.**

Själva beslutet att lägga fram förslaget fattas av kommissionärskollegiet. Förslaget utarbetas av en handläggare på den berörda enheten och sedan får generaldirektoraten och andra berörda lämna synpunkter på det. Det diskuteras sedan i olika rådgivande kommittéer och utredningar upphandlas. Samtidigt granskas förslagens språkliga utformning av kommissionens juristlingvister och lagenligheten av generalsekretariatets rättstjänst. I allmänhet översätts förslaget först när det är klart för beslut. Det är dock ofta nödvändigt att översätta förslaget ”på vägen”, det vill säga innan originalet är klart att läggas fram för kommissionen, detta för att medlemsstaterna ska kunna lämna synpunkter på texten på sina egna språk.

I nästa steg är förslaget klart att läggas fram för rådet och parlamentet. Efter att kommissionen lagt fram förslaget ska det godkännas av parlamentet och rådet genom ett samarbetsförfarande. Samarbetsförfarandet mellan institutionerna innebär att parlamentet avger ett yttrande som kan innehålla förslag till ändringar, vilka sedan måste godkännas av rådet med kvalificerad majoritet, vilket för närvarande innebär 71 procent av rösterna. Om rådet inte accepterar de föreslagna ändringarna fortsätter arbetet, vilket gör att processen kan bli mycket utdragen. Det slutliga förslaget offentliggörs i Europeiska gemenskapens officiella tidning, EGT.

Genomförandefasen innebär framför allt att kommissionen och rådet rapporterar om hur förordningen tillämpas i medlemsstaterna. Kommissionen måste också svara på frågor från Europaparlamentets ledamöter om förordningens tillämpning. Det bör också nämnas att om en rättsakt ändras efter att den antagits måste en del av den aktuella texten ersättas eller kompletteras med en ändringsrättsakt, vilket gör det ännu svårare för användaren att få klart för sig vilka regler som gäller på ett visst område. Ett ytterligare problem

påpekas av den engelske språkvårdaren Martin Cutts, chef för den engelska klarspråksgruppen Plain Language Commission. Han har medverkat till flera skrifter som behandlar klarspråk, framför allt när det gäller att förbättra EU:s lagtexter. I skriften ”Clarifying EC Regulations” som han utarbetat tillsammans med Emma Wagner på kommissionens översättningstjänst påpekas att när en lag väl har antagits vet man inte längre vem som är ansvarig för den:

Though hard to understand, this system is democratic and represents all legitimate interests. But it leaves a conundrum: who takes editorial responsibility for this piece of Eurolaw and any mistakes, inconsistencies or imperfect wording? The answer is nobody: after adoption, the law becomes an orphan. (Cutts & Wagner 2002:7)

Lösningen som föreslås är att EU borde inrätta en grupp för redigering av de juridiska texterna ”to improve the form after the politicians have fixed the substance” (Cutts & Wagner 2002:7). Denna grupp ska enligt förslaget vara gemensam för de tre institutionerna och ersätta de tre enskilda enheter som finns för närvarande.

För att allmänheten ska få en inblick i denna komplicerade lagstiftningsprocess har Europeiska unionen inrättat flera olika informationstjänster. De utgörs främst av olika databaser på Internet: CELEX, EUR-Lex, CURIA, ”Legislative Observatory” (Oeil) och Pre-Lex. I de två första databaserna kan man söka på olika typer av lagstiftning. För åtkomst till CELEX, som är den mest omfattande söktjänsten, krävs registrering. I EUR-Lex hittar man bland annat Europeiska unionens officiella tidning där all lagstiftning, fördrag och olika typer av förberedande rättsakter publiceras. CURIA är EG-domstolens webbplats och i de två sistnämnda tjänsterna, Oeil och Pre-Lex, kan man följa de olika stegen i lagstiftningsprocessen. I nästa avsnitt kommer vi att mot bakgrund av den översikt av lagstiftningsprocessen som just getts se hur det gått till när just den förordning som analyseras i denna uppsats kommit till, från förslag till gällande lag.

4 Material

4.1 Källtexten

I detta examensarbete kommer jag alltså att analysera och översätta ett förslag till en förordning: ”Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on promoting gender equality in development co-operation”. Anledningen till att jag väljer att översätta just en förberedande rättsakt är att detta engelska lagförslag utgör första steget i en lång produktionsprocess. Resultatet är en förordning som i 25 olika språkversioner så småningom blir gällande lag i EU:s samtliga medlemsstater. Det är också väl värt att nämna att de engelska originaltexterna är i stor majoritet just nu. Andelen engelska original har ökat inom EU, från 35,1 procent 1992 till 57,4 procent 2002 (Flerspråkighet och översättning 2003:6).

Den förberedande rättsakten som handlar om att främja jämställdheten i gemenskapens utvecklingssamarbete har jag slumpmässigt valt ut på databasen EUR-Lex. Det är ett nytt förslag till en förordning som ersätter förordningen (EG) nr 2836/98 om genusfrågornas integrering med utvecklingssamarbetet. Den gamla förordningen upphörde att gälla den 31 december 2003. I utdraget nedan från Pre-Lex kan man följa beslutsprocessen från det att förslaget lades fram till att förordningen antogs. Av utdraget framgår det att förslaget till förordningen lades fram den 30 juli 2003 och att det sedan godkändes efter ändringar i december 2003. Efter två behandlingsomgångar med yttranden och gemensamma ståndpunkter från de olika institutionerna kunde förordningen slutligen undertecknas av rådet och parlamentet. Förordningen antogs den 21 april 2004.

Detalj

Print

COM (2003) 465

2003/0176/COD

Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om främjande av jämställdhet mellan könen i utvecklingsarbetet

gemenskapens gällande lagstiftning [32004R0806](#)

Åtgärd:

[Antaget av kommissionen](#)

30-07-2003

[Utsändande till Rådet](#)

30-07-2003

[Utsändande till EP](#)

30-07-2003

[Yttrande EP 1:a beh.](#)

18-12-2003

[Kommissionens ståndpunkt avs.](#)

[Europaparlamentets ändringsförslag 1:a](#)

[behandlinge](#)

18-12-2003

[Pol. överensk. gem. ståndpunkt](#)

26-01-2004

[Antagande gemensam ståndpunkt](#)

19-02-2004

[Antagan. uttalande gem.ståndp.](#)

23-02-2004

[Utsänd.rådet uttal.gem.ståndp.](#)

23-02-2004

[Utsänd. EP uttal. gem.ståndp.](#)

23-02-2004

[Mottag. EP gemensam.ståndpunkt](#)

26-02-2004

[Yttrande EP 2:a beh.](#)

30-03-2004

[Undertecknad EP och rådet](#)

21-04-2004

[Institutionernas verksamhet:](#)

 [OEIL](#)

Verksamhetsområde:	Socialpolitik Utvecklingspolitik
Rättslig grund:	Kommissionen : Traité/CE/art 179
Förfarande:	Kommissionen : Medbeslutandeförfarande
Typ av ärende:	Kommissionen : Förslag till förordning
30-07-2003	Antaget av kommissionen
Huvudansvarig	GD Bistånd
Mottagare antag. form.rättsakt	Europaparlamentet; Rådet
Huvudansvarig	Poul NIELSON
Dokument:	 KOM/2003/465/FINAL
	 IP/2003/1174/
	 C5/2003/367/
	 Bulletinen/2003/77-8 1.6.81
	 EGT C/2004/96/ 11
Förfarande:	Medbeslutandeförfarande
Typ av ärende:	Förslag till förordning
Rättslig grund:	Traité/CE/art 179
NUMERO CELEX	 52003PC0465
30-07-2003	Utsändande till Rådet
30-07-2003	Utsändande till EP
18-12-2003	Yttrande EP 1:a beh.
Beslut :	Godkännande med ändringar
Huvudansvarig	Poul NIELSON
Föredragande	Olga ZRIHEN ZAARI
Övertagande	Poul NIELSON
Dokument:	 A5/2003/447/
	 Bulletinen/2003/12/ 1.6.67
18-12-2003	Kommissionens ståndpunkt avs. Europaparlamentets ändringsförslag 1:a behandlinge
Beslut :	Partiellt åtagande
26-01-2004	Pol. överensk. gem. ståndpunkt
Dokument:	 PRES/2004/25/
	 Bulletinen/2004/1/ 1.6.90
OJ CONSEIL	PUNKT "A" OJ RÅDET
SESSION CONSEIL	2558
SUJET	ALLMÄNNA FRÅGOR
19-02-2004	Antagande gemensam ståndpunkt
Dokument:	 PRES/2004/37/
	 C5/2004/93/
	 EGT C E/2004/95/ 8
	 Bulletinen/2004/1/ 1.6.90
OJ CONSEIL	PUNKT "A" OJ RÅDET
SESSION CONSEIL	2561
NUMERO CELEX	 52004AG0021
SUJET	RÄTTSLIGA OCH INRIKES FRÅGOR
23-02-2004	Antagan. uttalande gem.ståndp.
Dokument:	 KOM/2004/131/FINAL
	 EGT C/2004/98/ 7
NUMERO CELEX	 52004PC0131

23-02-2004	Utsänd.rådet uttal.gem.ståndp.
23-02-2004	Utsänd. EP uttal. gem.ståndp.
26-02-2004	Mottag. EP gemensam.ståndpunkt
30-03-2004	Yttrande EP 2:a beh.
Beslut :	Godkännande utan ändringar
Huvudansvarig	Poul NIELSON
Föredragande	Olga ZRIHEN ZAARI
Övertagande	Michael Schreyer
Dokument:	 A5/2004/160/
	 Bulletinen/2004/3/ 1.6.59
21-04-2004	Undertecknad EP och rådet
Dokument:	 EGT L/2004/143/ 40
Förfarande:	Medbeslutandeförfarande
Typ av ärende:	Förordning
NUMERO CELEX	 32004R0806

[PreLex](#) | [Sökning](#) > [Enkel](#) > [Avancerad](#) > [Beslutsprocessens gång](#) | [Beskrivning av databasen](#) | [Beginning](#)

Figur 1. Beslutsprocessen

4.2 EU:s normer och riktlinjer

Vid översättning av en EU-rättsakt finns det olika typer av normer och riktlinjer som EU-översättaren måste hålla sig till. Dessa har skickats till mig av Kenneth Larsson på kommissionens svenska översättningsavdelning i Bryssel. Jag har försökt att göra denna översättningsuppgift så lik ett verkligt uppdrag som möjligt genom att skaffa mig de hjälpmedel som EU-översättaren har till sitt förfogande. Förutom de publikationer som förtecknas nedan har jag haft god nytta av databasen EUR-Lex där jag har kunnat söka efter referenstexter. Det som främst skiljer mitt arbete från EU-översättarens är att jag varken har haft tillgång till kommissionens interna översättningsminnen eller databasen Celex där det alltså krävs registrering för att man ska få tillgång till tjänsten.

Hjälpmedlen kan delas in i språkliga och redaktionella regler. I denna översikt kommer jag inledningsvis att kortfattat presentera de publikationer som omfattar de språkliga reglerna. Därefter kommer jag att övergå till en närmare genomgång av de redaktionella reglerna, eftersom det framför allt är dem som jag har använt mig av i analysen. I vissa fall är det så att de redaktionella publikationerna också innehåller en del regler om den språkliga utformningen av texten. En publikation som översättarna har till sitt förfogande och som jag inte använt mig av på grund av dess omfattning är **Språkrådet**. I skriften, som ges ut

av rådets svenska översättningsavdelning, publiceras vid behov aktuella språkliga rekommendationer efter samråd med övriga institutioner.

4.2.1 Språkliga regler

De språkliga reglerna omfattar tre olika samlingar skrivregler:

- **Myndigheternas skrivregler**
- **Svenska språknämndens skrivregler**
- **TNC:s skrivregler**

I dessa handledningar finner man till exempel regler och råd om interpunktion, kommatering, punktuppställningar, styckeindelning, avstavning, ordbildning och andra normativa regler.

Den grammatik som rekommenderas är **Svenska Akademiens Grammatik, SAG**, och när det gäller lexikon **Svenska Akademiens ordlista, SAOL**. I SAOL ska den första ordformen alltid användas om inget annat är överenskommet. En annan skrift som det hänvisas till i fråga om lexikon är **Svarta listan**. Denna lista tar upp stela, kanslispråkliga ord och uttryck i författningsspråket som bör undvikas och i stället ersättas av enkla, moderna uttryckssätt. Några exempel är *Kontrollera efterlevnaden av föreskrifterna* > *Kontrollera att föreskrifterna följs* och *Om särskilda skäl föreligger* > *Om det finns särskilda skäl*. Svarta listan har utarbetats av rättschefen i Statsrådsberedningen i samarbete med regeringens klarspraksgrupp. Den har dessutom granskats av chefer för de svenska översättarna och juristlingvisterna inom EU.

4.2.2 Redaktionella regler

De redaktionella reglerna omfattar praktiska råd och anvisningar för textens olika nivåer, från mer generella frågor som rättsaktens olika delar till detaljer som hur numreringen av artiklarna ska se ut. Den centrala publikationen är

Praktisk handledning för personer som deltar i utformningen av lagtexter inom gemenskapens institutioner. Man skulle kunna säga att den mer eller mindre sammanfattar de instruktioner som ges i följande publikationer:

- **Publikationshandboken** – Institutionernas redaktionella regler (**PHB**)
- **Myndigheternas föreskrifter** – Handbok i författningsskrivning (**MF**)
- **Anvisningar för översättning av EG-rättsakter** (**AFÖ**)
- **Formulärhandboken, Handbok för utformning av rättsakter i Europeiska unionens råd** (**FHB**)

Jag kommer nedan att översiktligt redogöra för de riktlinjer som tas upp i ”Praktisk handledning för personer som deltar i utformningen av lagtexter inom gemenskapens institutioner” (Handledningen refereras i fortsättningen till som ”PH”). Särskild vikt kommer att läggas vid de riktlinjer som jag har behövt fördjupa mig i för att kunna analysera och översätta förslaget till förordningen. Jag utgår i min översikt från PH för att sedan i särskilda frågor hänvisa till de andra publikationerna. För varje riktlinje sammanfattar jag kortfattat vad som står i avsnittet. Jag kommer för enkelhetens skull att referera till de olika publikationerna med de förkortningar som anges inom parentes ovan.

4.2.2.1 Praktisk handledning för personer som deltar i utformningen av lagtexter inom gemenskapens institutioner

Handledningen bygger på de 22 riktlinjer som antogs i det interinstitutionella avtalet om gemenskapslagstiftningens redaktionella kvalitet 1998. Syftet med avtalet som alltså kommissionen, parlamentet och rådet gemensamt antagit är bland annat:

- att rättsakterna måste formuleras klart, tydligt och exakt för att allmänheten och näringslivet ska kunna förstå dem och
- att rättssäkerheten kräver tydliga texter.

I innehållsförteckningen görs en grov indelning av innehållet i de 22 riktlinjerna:

Allmänna principer (riktlinje 1 till 6)

Rättsaktens olika delar (riktlinje 7 till 15)

Interna och externa hänvisningar (riktlinje 16 och 17)

Ändring av rättsakter (riktlinje 18 och 19)

Slutbestämmelser, upphävandeklausuler och bilagor (riktlinje 20 till 22)

Riktlinje 17 om hänvisning från en bindande rättsakt till en icke-bindande rättsakt, 18 och 19 om ändring av rättsakter samt 20 till 22 om slutbestämmelser, upphävandeklausuler och bilagor kommer inte att omfattas av denna genomgång då de inte är direkt relevanta för den analyserade förordningen.

Riktlinje 1: Gemenskapens rättsakter skall vara klart, enkelt och exakt formulerade.

I denna första riktlinje betonas vikten av klarhet, enkelhet och exakthet i ett system som inte bara är komplext, utan också mångkulturellt och flerspråkigt. Det påpekas att klarhet måste gå före stil och att skribenten ska använda sig av ord som används i normalt språkbruk, vilket naturligtvis för tankarna till Svarta listan.

Riktlinje 2: Gemenskapsrättsakter skall utformas med hänsyn till aktens art och särskilt till om den är bindande eller ej (förordning, direktiv, beslut, rekommendation eller annan rättsakt).

Den andra riktlinjen handlar framför allt om att man i rättsaktens utformning måste ta hänsyn till om den är bindande eller ej. När det gäller förordningar som ju är gällande lag i alla medlemsstater måste man undvika att hänvisa till nationella myndigheter eftersom de som berörs av förordningen i de olika länderna enkelt måste kunna förstå vilka rättigheter och skyldigheter de har.

Riktlinje 3: Vid utformningen av rättsakter skall dessutom hänsyn tas till de personer som rättsakterna kommer att gälla, så att de på ett otvetydigt sätt kan få kunskap om sina rättigheter och skyldigheter, samt till dem som har till uppgift att genomföra rättsakterna.

Rättsakten ska utformas på ett sådant sätt att alla kan förstå den, från experter, tjänstemän och nationella myndigheter till allmänheten. Detta är avgörande för hur det ska gå att genomföra rättsakten i nationell rätt.

Riktlinje 4: Bestämmelser i rättsakter skall vara kortfattade, och innehållet skall vara så enhetligt som möjligt. Alltför långa artiklar och meningar, onödigt komplicerade formuleringar och överdrivet bruk av förkortningar bör undvikas.

När det gäller artiklar och meningar betonas att en mening bör uttrycka en enda idé medan man i en artikel kan samla en grupp av idéer i ett logiskt sammanhang. En artikel bör bara innehålla en bestämmelse. Bland annat i AFÖ framhålls att översättaren måste följa själva grundstrukturen hos originalet vad gäller disposition, indelning i kapitel, artiklar, punkter och stycken. Översättningen måste av hänvisningsskäl ske mening för mening. Meningarna får inte vara komplicerade och stor vikt måste fästas vid att de formuleras enkelt för läsarens och översättarens skull. I denna riktlinje betonas att det är av central betydelse att lägga ned mycket arbete på texten i början av lagstiftningsprocessen eftersom texten under processens gång kommer att förändras och preciseras, vilket gör den ännu mer komplicerad. Denna anmärkning anknyter till resonemanget ovan om hur viktigt det är med en bra grundtext. När skribenten använder sig av förkortningar måste hon eller han tänka på vem mottagaren är och inte förutsätta att alla läsare är insatta i det aktuella ämnet. Om man använder sig av förkortningar måste man se till att de definieras första gången de förekommer i texten. Det är dessutom viktigt att dela upp texten i underavdelningar eftersom kompakta textavsnitt är svåröverskådliga. Texten får för den skull inte bestå av endast korta meningar vilka kan ge ett hackigt och plottrigt intryck.

Riktlinje 5: Under hela det förfarande som leder fram till att rättsakter antas skall utkastet redigeras med ett ordval och en meningsbyggnad som tar hänsyn till att gemenskapslagstiftningen är flerspråkig. Begrepp eller terminologi som särskilt hänför sig till ett nationellt rättssystem skall användas med försiktighet.

Även i denna femte riktlinje betonas hur viktigt det är att originaltexten är välskriven eftersom varje komplexitet eller tvetydighet kan leda till oklarheter som sedan lätt skapar översättningsfel. I föregående riktlinje påpekades att

meningarna inte får vara för långa. I denna riktlinje uppmanas skribenten att inte använda sig av alltför komplicerade meningar med exempelvis flera objekt, bisatser eller långa inskott. Målet är att det inte ska märkas att rättsakten är en översättning. Ordagrant översatta uttryck som inte är naturliga på målspråket samt svårbegriplig jargong bör undvikas.

Riktlinje 6: Den terminologi som används i en och samma rättsakt skall vara konsekvent och överensstämma med terminologin i gällande rättsakter, särskilt dem inom samma ämnesområde.

Samma begrepp skall uttryckas med samma ord och de skall, i möjligaste mån, inte avvika från den innebörd som de har i allmänt, juridiskt eller tekniskt språkbruk. De termer som förekommer i en och samma text ska användas konsekvent för att texten ska bli enhetlig och så tydlig som möjligt. Det gäller inte bara inom en och samma rättsakt, utan terminologin måste också motsvara den som används i andra rättsakter som har samband med den aktuella rättsakten. Det kan vara lämpligt att definiera vissa termer, vilket diskuteras vidare i riktlinje 14.

Riktlinje 7: Alla gemenskapens rättsakter av allmän giltighet skall utformas i enlighet med en standardiserad mall (titel, ingress, normativ del och, i förekommande fall, bilagor).

Mallar för de olika rättsakterna återfinns i bland annat FHB och AFÖ. De olika delar som ska ingå i en förordning är **titel, ingress, normativ del** och **bilagor**. Riktlinjerna 7-15 ger instruktioner om hur dessa olika delar i rättsakten ska utformas. Dessutom kan vid behov långa rättsakter inledas med en **innehållsförteckning**, vilket nämns bland annat i FHB. Till den text jag ska analysera och översätta finns dessutom ett ”explanatory memorandum”, på svenska ”motivering”. I de olika EU-handledningarna finns inga instruktioner för hur den ska utformas. Innehållsförteckningen och motiveringen kommer att diskuteras mer ingående i textanalysavsnittet.

Riktlinje 8: Rättsakternas titel skall innehålla så kortfattade och fullständiga uppgifter som möjligt om ämnet och får inte kunna vilseleda

läsaren om bestämmelsernas innehåll. Vid behov kan titeln åtföljas av en förkortad version av titeln.

Titelns syfte är att ge upplysningar om innehållet och att särskilja rättsakten från andra rättsakter. Den ska bestå av två olika delar: En första del som bland annat innehåller ett nummer, den berörda gemenskapens förkortning och datum för antagandet samt en andra del som så kortfattat som möjligt talar om vad rättsakten handlar om. Titelns andra del kan av tydlighetsskäl följas av en kortform, som i exemplet *Europolkonventionen*.

Riktlinje 9: Syftet med beaktandemeningen är att ange den rättsliga grunden för rättsakten och de viktigaste etapperna i det förfarande som har lett till att akten antagits.

I beaktandemeningen, som står i början av ingressen, anges de rättsliga grunderna för förordningen. Beaktandemeningen inleds med formuleringen ”med beaktande av”. Den består av tre led: en hänvisning till den rättsliga grunden, en hänvisning till det förslag som lagts fram och slutligen en hänvisning till det förfarande man följt när man utarbetat förordningen.

Riktlinje 10: Syftet med skälen i ingressen är att ge en kortfattad motivering för de grundläggande bestämmelserna i den normativa delen utan att återge eller skriva om deras lydelse. Skälen i ingressen skall inte innehålla några bestämmelser av normativ karaktär eller några politiska uppmaningar.

Skälen finns i ingressen, mellan beaktandemeningen och rättsaktens normativa del. I skälen motiveras de viktigaste bestämmelserna i artikeldelen. Skälen, som fungerar som en bakgrund till rättsaktens innehåll, ska hänföra sig till artikeldelen och de ska anges i samma ordning. I skälen ska det anges vilka rättsliga och faktiska omständigheter rättsakten bygger på samt att rättsakten följer subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen. Domstolarna hänvisar ofta till skälen när de tolkar den normativa delen av en rättsakt men de får inte formuleras på ett sådant sätt att de uppfattas som bindande bestämmelser. Skälens form är också normerad. Avsnittet inleds med ”och av följande skäl”.

Vidare består skälen av självständiga meningar som avslutas med punkt. En bra motivering ska bestå av:

- 1) en beskrivning av de sak- och rättsförhållanden som tas i beaktande
- 2) slutsatsen att det är lämpligt att vidta de åtgärder som tas upp i bestämmelserna.

Riktlinje 11: Skälen skall vara numrerade.

Att numrera skälen bidrar också till att göra lagstiftningen klar och tydlig. Dessutom gör numreringen att det blir lättare att hänvisa till ett visst skäl, både före och efter att texten antagits.

Riktlinje 12: En bindande rättsakts normativa del skall inte innehålla några bestämmelser som saknar normativ karaktär, såsom till exempel önskemål eller politiska förklaringar, eller bestämmelser som återger eller skriver om delar av eller artiklar i fördragen eller bekräftar en bestämmelse i gällande lagstiftning.

Rättsakter skall inte innehålla bestämmelser som återger innehållet i andra artiklar eller upprepar aktens titel. Sådana artiklar som återger innehållet i andra artiklar ska undvikas. I den praktiska handledningen ges följande exempel: ”För att inrätta detta system skall rådet besluta om de åtgärder som föreskrivs i artiklarna 3, 4 och 5. (s. 39)” I textanalysen kommer jag att studera hänvisningarna i den aktuella förordningen.

Riktlinje 13: Vid behov skall en artikel föras in i början av den normativa delen för att ange rättsaktens syfte och tillämpningsområde.

En artikel som anger rättsaktens syfte och tillämpningsområde är nödvändig om den tillför ny information till läsaren. Artikelns är dock onödig om den bara upprepar den information som redan finns i rubriken. I artikeln ska det framgå vad rättsakten handlar om, de faktiska och rättsliga förhållanden som föreligger samt vilka personer rättsakten gäller.

Riktlinje 14: När de begrepp som används i rättsakten inte är entydiga bör de definieras i en enda artikel i början av rättsakten. Denna definition skall inte innehålla självständiga föreskrifter.

Kravet på juridisk klarhet och exakthet gör att termerna i varje rättsakt måste definieras tydligt, vilket kan ske i en särskild artikel i början av rättsakten. Ett ords betydelse måste vara densamma som i normalt eller specialiserat språkbruk. Ett ords betydelse kan behöva avgränsas eller utvidgas genom en definition och den betydelse som anges i definitionen måste sedan användas i hela rättsakten.

Det är också viktigt att denna artikel bara innehåller just definitioner och att skribenterna ser till att man inte av misstag smyger in några självständiga föreskrifter.

Riktlinje 15: Den normativa delen skall i möjligaste mån utformas enligt en standardiserad mall (syfte och tillämpningsområde, definitioner, rättigheter och skyldigheter, bestämmelser om genomförandebefogenheter, förfaranderegler, tillämpningsåtgärder, övergångsbestämmelser och slutbestämmelser).

Den skall delas upp i artiklar och, beroende på textens omfattning och komplexitet, i avdelningar, kapitel och avsnitt. Om en artikel innehåller en förteckning bör varje del av förteckningen särskiljas genom ett nummer eller en bokstav hellre än genom strecksatser. I den femtonde riktlinjen ges instruktioner för hur den normativa delen enligt en standardmall ska delas in artiklar. Artiklarna i sin tur ska delas in i avdelningar, kapitel och avsnitt som ska förses med ett nummer eller en bokstav. I artiklarna tas de bestämmelser upp som behövs för att man ska kunna förstå och tillämpa rättsakten korrekt. Dessa kan förses med funktionsrubriker som anger syftet med den aktuella artikeln. Dessa är ofta återkommande avsnittsrubriker, till exempel ”Räckvidd”, ”Definitioner”, ”Slutbestämmelser”. Vid behov kan man också för tydlighetens skull skriva ut innehållsrubriker. Artikeldelen ska vara disponerad på följande sätt:

- Syfte och räckvidd
- Definitioner
- Rättigheter och skyldigheter

- Bestämmelser och genomförandebefogenheter
- Förfarandebestämmelser
- Tillämpningsbestämmelser
- Övergångsbestämmelser
- Slutbestämmelser

Riktlinje 16: Hänvisningar till andra rättsakter bör i möjligaste mån undvikas. En hänvisning skall klart och tydligt ange den rättsakt eller bestämmelse den avser. Korshänvisningar (hänvisningar till en rättsakt eller en artikel som i sin tur hänvisar till den ursprungliga bestämmelsen) eller seriehänvisningar (hänvisning till en bestämmelse som i sin tur hänvisar till en annan bestämmelse) skall också undvikas.

Hänvisningarna kan vara antingen **interna** eller **externa**. De interna hänvisningarna hänvisar till en annan bestämmelse inom samma rättsakt och de externa till en annan rättsakt. Hänvisningarna måste vara tydliga för att läsaren lätt ska kunna hitta det avsnitt eller den rättsakt som hänvisningen avser. Det är viktigt att tänka på att hänvisningen måste innebära en förenkling jämfört med om innehållet i den bestämmelse man hänvisar till upprepas. Dessutom ska det tydligt framgå vad den bestämmelse man hänvisar till handlar om så att man inte behöver gå till själva bestämmelsen för att få reda på det. En rättsakt ska kunna läsas utan att man måste ta andra rättsakter till sin hjälp.

5 Metod

5.1 Modell för analys av källtexten

I analysen av källtexten kommer jag alltså att utgå från skriften ”Tala för att tolkas. Skriva för att översättas”. I skriften ges ett antal konkreta råd för utformningen av texten. Dessa råd omfattar textens olika språkliga nivåer:

disposition, sats, fras och lexikon. Dessutom anknyter de tydligt till avsnitt 3 där jag diskuterar originalets och mottagarens betydelse för den slutliga översättningsprodukten. Det är också som tidigare konstaterats viktigt för författarna att inse att de texter de producerar är ett led i en produktionsprocess. Man kan också dra många paralleller till de riktlinjer som ges i EU:s praktiska handledning.

Som en bakgrund till den textanalys som följer i nästa avsnitt kommer jag nedan att kortfattat redogöra för de delar av analysmodellen som är särskilt relevanta för min text. Jag kommer inte att diskutera avsnitt 10, ”Undvik uttryck som är nära knutna till vår kultur”, då förordningen behandlar jämställdhet mellan män och kvinnor, vilket ju inte är något kulturspecifikt fenomen utan berör unionens alla medlemsstater.

Dessutom har jag i analysen använt mig av Martin Cutts ”Plain English Guide – How to write and communicate better” (1999) för att få hjälp med engelskan. I översikten nedan är exemplen hämtade från ”Tala för att tolkas. Skriva för att översättas” om ej annat anges.

5.1.1 Tänk innan du skriver – särskilt på översättaren

Planera för översättarens skull... och för de slutliga läsarnas skull

Detta första avsnitt understryker hur viktigt det är att planera sin text och att tänka på att man riktar sig till både översättaren och den slutliga läsaren. Den inledande meningen lyder: ”Såväl översättaren som de slutliga läsarna vill ha läsvärda och läsbara texter – klara, tydliga, korrekta och meningsfulla” (Ehrenberg-Sundin & Rydell 2001:18), vilket går helt i linje med den första riktlinjen i den praktiska handledningen: ”Gemenskapens rättsakter skall vara klart, enkelt och exakt formulerade”. Det råder ju som tidigare nämnts delade meningar om vem som egentligen är den tänkta målgruppen för EU-lagtexterna, men min utgångspunkt kommer att vara att de ska vara tillgängliga för alla, i enlighet med EU:s policy om öppenhet och insyn. Dessutom är det ofta enkla

ingrepp som behövs för att förbättra texten, vilket kommer att diskuteras mer ingående i textanalysen och översättningskommentaren.

5.1.2 Framhäv det viktiga

Ett annat råd som ges är att skribenten ska använda sig av **sammanfattningar**, **mellanrubriker** och **styckeindelning** för att göra texten lättöverskådlig. Sammanfattningen ger en snabb överblick över textens innehåll och är till god hjälp både för översättaren som vill bilda sig en uppfattning om vad som står i texten och för läsaren som inte har tid att gå igenom hela den aktuella texten. Rubriken kan också sägas vara en sammanfattning av den information som ges i ett speciellt stycke. Genom att bara läsa rubrikerna kan man orientera sig i texten och få en god uppfattning om textens **disposition**. Dessutom anger rubriken vad ett visst textavsnitt handlar om. Ett nytt stycke markerar att ”här börjar en ny tankegång” (s. 20). Den inledande meningen bör innehålla den viktigaste informationen som sedan utvecklas tills den övergår i en ny tankegång i nästa stycke.

I ”Clarifying EC Regulations” och ”Clarifying Eurolaw” ger den engelske språkvårdaren Martin Cutts förslag till hur förordningar och direktiv skulle kunna skrivas om för att bli mer lättillgängliga för allmänheten. Bland annat betonar han hur viktigt det är att använda sig av just sammanfattningar, ”a citizen’s summary” i lagtexter, vilket också Europaministern Peter Hain framhåller i förordet till en av skrifterna, ”Clarifying EC Regulations”. Man föreslår att denna sammanfattning bifogas den aktuella lagtexten under hela lagstiftningsprocessen, från förslag till färdig lag. Det finns tre fördelar med en sådan sammanfattning (Cutts & Wagner 2002:5):

- 1 Läsarna får en snabb översikt om innehållet i lagen.
- 2 Sammanfattningen påminner lagstiftarna om vem de verkligen riktar sig till, nämligen EU-medborgarna.

3 Sammanfattningen skulle vara till god hjälp under det komplicerade lagstiftningsförfarandet för de journalister som rapporterar om den aktuella EU-lagen.

För närvarande finns bara en sådan sammanfattning i det förberedande skedet när lagförslaget läggs fram för rådet och kommissionen. Dessutom publiceras en sammanfattning av det viktigaste innehållet i lagen i en rapport över alla nya lagar som antagits som kommissionen presenterar en gång i månaden. I slutet av ”Clarifying Regulations” kommenterar kommissionens rättstjänst Cutts omarbetade förordning. När det gäller ”a citizen’s summary” menar man att det inte skulle vara möjligt att vara så exakt och tydlig som lagspråket kräver i en sådan sammanfattning. För den EU-medborgare som vill ha en översikt av vad lagen handlar om hänvisas till den sammanfattning, ”explanatory memorandum”, som finns i det förberedande stadiet av lagstiftningsprocessen. I stället för att klargöra och förklara menar rättstjänsten att en sådan sammanfattning som Cutts föreslår skulle riskera att vilseleda och förvirra läsaren.

Här är det också relevant att nämna **innehållsförteckningar**, vilka bland annat förespråkas av Cutts. I skrifterna påpekas hur viktig en innehållsförteckning är för att vägleda läsaren genom texten. I de olika EU-handledningarna framgår det också att det är önskvärt att använda sig av innehållsförteckningar när det gäller längre texter.

5.1.3 Visa den röda tråden

Att visa den röda tråden innebär att klart och tydligt ange hur stycken och meningar hör ihop genom att använda olika typer av sambandsord. Exempel på sådana ord är tillbakasyftande pronomen som *han, det, dessa, vilket*, bisatsinledare såsom *om, eftersom, medan, när* samt andra sambandsord som *följaktligen, alltså, däremot*.

Dessutom är det viktigt att knyta ihop meningarna på ett logiskt sätt. Den första meningen i ett stycke inleds med information som redan är känd för läsaren, vilken sedan byggs på med ny information i slutet av meningen, enligt tema-remaprintipen. Nästa mening bygger sedan vidare på den information som gavs i föregående mening.

5.1.4 Undvik oklara syftningar

Oklara syftningar försvårar översättarens arbete och gör att det lätt blir fel i översättningen. Är texten otydlig från början kan fel uppstå som sedan lätt förs vidare till den färdiga lagen. Cutts betonar i "Clarifying EC Regulations" att läsarna i vanliga fall anstränger sig för att förstå texten men att de olika parterna när det gäller en lagtext gör allt för att "misstolka" den, det vill säga tolka den till sin egen fördel.

Man kan se till att syftningarna blir tydliga genom att använda sådana sambandsord som nämndes i föregående avsnitt och dessutom genom att försäkra sig om att det är tydligt vad de relativa pronomina, till exempel *som* eller *vilken*, syftar på. När man diskuterar oklara syftningar är det relevant att ta upp abstrakta ord och uttryck, som också gör texten svårtillgänglig, dunkel och ogripbar. Följande exempel på sådana uttryck är hämtade från den analyserade förordningen:

- a) [...] **in the framework of** a joint meeting of the Committees referred to in Article 14(1). (art. 12)
- b) [...] in the fields of effective implementation. (motiv 3)
- c) A stronger orientation will make the process clearer and more visible and will make it easier to activate the necessary change to promote gender equality in development cooperation (motiv 5).

5.1.5 Undvik långa meningar

Långa, komplicerade meningar försvårar också för översättaren och läsaren. Emellertid är det inte alltid meningslängden i sig som vållar bekymmer utan snarare hur meningarna är konstruerade. Om meningarna splittras av olika typer av inskott kan det vara svårt att se hur informationen hänger ihop. Sådana inskott kan utgöras av bisatser eller olika typer av bestämmningar. Anledningen till att meningarna blir komplicerade är ofta att man försöker få in för mycket information i en och samma mening. Lösningen kan vara att i stället för att använda sig av inskott placera bestämningen i början eller slutet av meningen.

EU-översättaren har inte någon möjlighet att påverka meningslängden på grund av att man av hänvisningsskäl måste följa den så kallade punktregeln. Regeln innebär att en mening i originalet måste motsvaras av en mening i översättningen (AFÖ:6). För att förenkla meningen blir det i stället fråga om att försöka strukturera om informationen inom meningen.

Det är viktigt att försöka hålla ihop vissa satsdelar, framför allt subjekt, predikat och objekt. De får inte skiljas åt genom bestämmningar. I följande exempel från Ehrenberg-Sundin och Rydell står en bestämning mellan subjektet och predikatet (s. 23):

Parter i patientlicensavtal som innehåller skyldigheter som inte omfattas av artiklarna 1 och 2 och som inte har sådana konkurrensbegränsade verkningar som avses i artikel 3 **bör erbjudas** en förenklad procedur.

Man föreslår följande omskrivning där man tagit hjälp av en punktuppställning för att förtydliga meningen:

Parter i patientlicensavtal **bör erbjudas** en förenklad procedur, om patientavtalet:

- innehåller skyldigheter som inte omfattas av artiklarna 1 och 2 och
- inte har sådana konkurrensbegränsade verkningar som avses i artikel 3.

I följande exempel har ett adverbial infogats mellan hjälp verbet och huvud verbet i predikatet:

Medlemsstaterna *skall*, i fråga om de fysiska personer och bolag eller enskilda firmor som omfattas av avsnitt I i de allmänna handlingsprogrammen, och som tillhandahåller tjänster eller är verksamma genom agenturer eller filialer (här nedan kallade förmånstagare), *avskaffa* den begränsning som nämns i avsnitt III i dessa handlingsprogram.

Man föreslår följande omskrivning:

För de fysiska personer och bolag eller enskilda firmor som omfattas av avsnitt I i de allmänna handlingsprogrammen *skall* medlemsstaterna *avskaffa* den begränsning som nämns i avsnitt III i dessa handlingsprogram. Detta gäller endast sådana fysiska personer och bolag eller enskilda firmor som tillhandahåller tjänster eller är verksamma genom agenturer eller filialer (här nedan kallade förmånstagare).

5.1.6 Undvik innehållslösa verb och substantivsjukan

Skribenten bör sträva efter att använda aktiva verbformer för att göra sin text dynamisk och levande. Om en text i stället innehåller för många nominalfraser, vilket är mycket vanligt när det gäller lagtexter, blir den tung och statisk. Exempel på innehållslösa verb är *utföra*, *göra*, *ske*, *vidta*. Konstruktioner som *bedriva forskning*, *vidta åtgärder* och *göra förbättringar* kan uttryckas på ett mycket enklare sätt: *forska*, *åtgärda* och *förbättra*. Substantivsjuka innebär att texten innehåller för många substantiv som avletts från verb: *forskning* (av *forska*), *bedömning* (av *bedöma*) eller *analys* (av *analysera*). Sådana substantiv kan antingen stå ensamma eller tillsammans med innehållslösa verb som ovan.

5.1.7 Är passivformen nödvändig?

Ett annat språkligt drag som ofta förekommer i lagtext är passivsätser, till exempel *En ny lag har antagits. Det har beslutats att inga bidrag skall betalas ut*. Passivsätserna bidrar också till att göra texten abstrakt och otydlig. Vem är det egentligen som antar lagen, beslutar om och betalar ut bidragen? Vem är det

som utför handlingen? För översättaren finns det två tänkbara lösningar: antingen att behålla passivsatsen och vara lika otydlig som i originalet eller att försöka tolka vem som står bakom handlingen och använda sig av en aktiv sats i översättningen. Det gäller emellertid att vara säker på vem som utför handlingen så att det inte blir fel i översättningen. En annan möjlighet är att återge passivsatsen med ett allmänt ”man” följt av ett verb i aktiv form, vilket enligt min åsikt bidrar till att göra texten lite mindre statisk och dessutom mer lättläst. Enligt Kenneth Larsson är detta något som är mindre vanligt i EU:s lagtexter, framför allt i den normativa delen av lagen. Enligt honom finns det dock inget som hindrar att man använder sig av ett sådant uttryckssätt.

5.1.8 Se upp med hemmagjorda sammansättningar

I svenskan är det vanligt med långa sammansättningar. Fördelen med dem är att de uttrycker saker exakt och kortfattat. Exemplet som ges är *effektivitetsövervakning av materialutnyttjande- och återvinningsaktörerna*. I skriften rekommenderas att man försöker lösa upp sådana kedjor som inte är vedertagna och i stället skriver ut dem: *övervaka effektiviteten hos dem som utnyttjar och återvinner materialet*. En sådan konstruktion är mycket enklare att läsa och förstå utan att man behöver läsa om och om igen för att försöka tolka de komplicerade sammansättningarna. I andra språk motsvaras de oftast av flerordiga uttryck. Ännu mer komplicerat blir det om sammansättningarna består av flera abstrakta ord som i *fokusområdena, övergripandebehoven och multilateralutmaningarna*.

5.1.9 Var konsekvent när du använder termer och vissa uttryck

I facktexter är det viktigt att konsekvent använda sig av samma term för en och samma företeelse genom hela texten. Det här är särskilt viktigt i lagtexter då inga missförstånd eller oklarheter får uppstå. I ”Tala för att tolkas. Skriva för att översättas” illustreras problemet med exemplet ”arealstöd” – ”arealersättning”

(s. 26). Dessa två ord är synonymer som uttrycker samma sak men översättaren kan lätt förledas att tro att de betyder olika saker. Dessutom är det inte säkert att målspråket har två ord för att uttrycka samma sak. Att sträva efter att göra texten rikare genom variation är något som snarare bör tillämpas i skönlitteraturen.

Det är också viktigt att det av texten tydligt framgår vilka ord som är termer och att de definieras.

5.1.10 Undvik jargong och förkortningar

I den mån man är tvungen att använda sig av fackuttryck och förkortningar bör man se till att noggrant definiera dessa för att underlätta för både översättaren och läsaren. Inom EU vimlar det av förkortningar och specialterminologi. I lagtexterna finns det en artikel som är särskilt avsedd för att definiera termer. I analysen kommer jag att studera hur denna artikel ser ut i just ”min” förordning. När det gäller förkortningarna föreslås i skriften att man, om det inte finns någon motsvarande svensk förkortning, definierar dem på följande sätt: *Afrikanska enhetsorganisationen (Organization of African Unity, OAU)*.

I detta avsnitt diskuterar Ehrenberg-Sundin och Rydell också bruket av abstrakta modeord som *ramar*, *procedurer* och *förfaranden*. Skribenter och översättare uppmanas att försöka bryta trenden och använda sig av konkretare uttryckssätt, vilket dock kan vara svårt om man på grund av den höga abstraktionsnivån i originalet har svårt att förstå vad som avses.

5.1.11 Ge översättaren tillräckligt med bakgrundsinformation

Översättningsarbetet kan enligt Ehrenberg-Sundin och Rydell ses som ett lagarbete mellan skribenten och översättaren. ”En öppen dialog mellan skribent och översättare är en garanti för ett lyckat resultat” (s. 29). För att översättningen ska bli bra behöver översättaren både information om andra texter på samma område och om termer som använts tidigare. Jag kommer att gå in mer på denna punkt i själva textanalysen.

6 Analys

Analysen av förordningen kommer att ske i tre steg. För det första kommer jag att göra en grundlig analys av källtexten. I det därpå följande avsnittet kommer jag mot bakgrund av denna analys att kommentera de svårigheter jag stött på och överväganden jag gjort i översättningsarbetet. Slutligen kommer jag att jämföra min översättning med den befintliga översättning som en av EU-kommissionens interna översättare gjort.

6.1 Analys av källtexten

I analysen utgår jag alltså från skriften ”Tala för att tolkas. Skriva för att översättas”. Emellertid har jag valt att lägga till ett avsnitt i slutet av min textanalys under rubriken ”Vikten av ett välskrivet original”. Det jag framför allt kommer att ta upp där är olika typer av språkliga och grammatiska fel som jag upptäckt i källtexten.

6.1.1 Tänk innan du skriver – särskilt på översättaren

Nyckelordet i det här avsnittet är att **planera** texten och anpassa den till mottagaren. Mot bakgrund av de diskussioner som förts i teoriavsnittet om att förordningen enligt EU:s stadgar ska kunna läsas av allmänheten utgår jag från att mottagaren är EU-medborgaren. De första gångerna jag själv (som är översättarstuderande) läste förordningen hade jag mycket svårt att förstå vad som stod i den eftersom jag inte har någon större vana av varken juridisk text eller EU-jargong. Ämnet som behandlades var inte komplicerat i sig utan min första iakttagelse var att det var svårt att sätta sig in i hur texten var uppbyggd. Efter att ha läst de olika handledningar och riktlinjer som EU-översättarna har till sitt förfogande förstod jag hur texten är uppbyggd, att den består av tre olika delar: en inledande motivering, en ingress som i sin tur består av en

beaktandemening och ett antal skäl, samt den normativa artikeldelen. Textförfattaren har inte någon möjlighet att påverka denna utformning eftersom den enligt fastställda EU-normer ska se ut på detta sätt. Det man däremot kan göra är att se till att den är skriven på ett korrekt språk och att den är så klar och tydlig som EU-normerna för närvarande tillåter.

Vilka möjligheter översättaren har att göra texten tydlig på dess olika nivåer, från disposition till lexikalisk nivå, kommer jag att diskutera i de följande avsnitten.

6.1.2 Framhäv det viktiga

Det har redan konstaterats att man måste vara insatt i hur en lagtext är disponerad för att kunna tillgodogöra sig innehållet. Emellertid kan författaren till originaltexten påverka hur de olika obligatoriska delarna utformas och medverka till att de blir mer läsarvänliga. Låt oss titta på den inledande **sammanfattningen**, **dispositionen** i de olika avsnitten samt **rubrikerna**. Dessutom vill jag diskutera om man skulle kunna tänka sig att förse förordningen med en **innehållsförteckning**.

Syftet med den inledande sammanfattningen ”Explanatory memorandum” är framför allt att ge kommissionen och rådet en förklaring till varför man lägger fram ett förslag till en ny lag. Dessutom ska den, vilket konstaterades i avsnittet 5.1.2, också kunna ge översiktlig information åt allmänheten. **Sammanfattningen**, *motiveringen*, består av tio stycken som inte är försedda med rubriker. För att förstå vad texten handlar om måste man läsa alla tio styckena noggrant. Kortfattat ser dispositionen ut på följande sätt:

- 1 Första stycket ringar in att det är ”co-operation and development policy” som förordningen gäller och att denna politik har stöd i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.
- 2

I andra stycket förklaras vad som menas med ”co-operation and development policy”.

- 3 I tredje stycket avgränsas förordningens innehåll ytterligare genom ”gender equality” och ”empowerment of women in developing countries” och man hänvisar till ett viktigt referensdokument i frågan, ”the Programme of Action (POA) on mainstreaming of gender equality”.
- 4 I fjärde stycket hänvisas till den gamla förordningen EC 2836/98 som upphör att gälla och det betonas att dess mål fortfarande är aktuella.
- 5 Dessutom hänvisas på nytt till EG-fördraget.
- 6 De båda styckena 5 och 6 ger ytterligare motiveringar till varför det behövs en ny förordning.
- 7 Stycke 7 anger vilka åtgärder som ska vidtas, ”gender mainstreaming” och ”specific measures”.
- 8 I det åttonde stycket anges att budgeten måste hållas och att den gamla förordningens roll måste stärkas, vilket har bekräftats av den nyligen genomförda tematiska utvärderingen.
- 9 I det nionde stycket anges att de åtgärder som avses i förordningen faller under jämlikhets- och fattigdomspolitikerna inom utvecklingssamarbetet, men att åtgärderna måste vidtas i samarbete med åtgärder på andra områden samt på nationell, regional och internationell nivå.
- 10 I det tionde stycket motiveras på nytt att det behövs en ny lag mot bakgrund av den tematiska utvärderingen.

Av ovanstående översikt framgår det tydligt att sammanfattningen är mycket svår att läsa. Det är ständigt ny information som presenteras och i vissa fall upprepas samma information, vilket är fallet med den tematiska utvärderingen som förekommer som motivering både i punkt åtta och tio. Det är svårt att urskilja någon logisk följd i texten, vilket kompliceras ytterligare av att styckena inte är sammanbundna med varandra. De enda antydningarna till konnektorer är *therefore* i femte stycket och *this approach* i det sjätte stycket. Emellertid är båda uttrycken mycket abstrakta i det här sammanhanget och läsaren vet inte

riktigt vad de syftar på. En ytterligare iakttagelse är att innehållet i flera av styckena är en blandning av information som inte hör ihop, vilket strider mot PH:s fjärde riktlinje som säger att man ska samla en grupp av idéer i ett logiskt sammanhang. I följande mening har två helt olika led samordnats:

- 1) In order to highlight the intrinsic long-term perspective of promoting gender equality, it is vital that **the budget line** is maintained, and that **the catalytic and strategic role played by the present Regulation** is reinforced with respect to the implementation of the PoA of 2001. (motiv 8)

Hade man inte kunnat tänka sig att behandla budget och den gamla förordningens betydelse i olika meningar eller rent av i olika stycken?

Detta ”explanatory memorandum” hjälper knappast läsaren att förstå förordningen. Sammanfattningen består av tio olika ”lösryckta” stycken där man inte kan urskilja någon logisk disposition. Att sortera den information som hör ihop i lämpliga avsnitt och att sedan förse avsnitten med informativa underrubriker skulle ha gjort sammanfattningen betydligt mer lättläst.

Dispositionen i den inledande motiveringen har redan diskuterats. Men hur ser den ut i beaktandemeningarna, skälen och artiklarna?

Beaktandemeningarna ska enligt EU-anvisningarna inledas med ”having regard to”, på svenska ”med beaktande av”. De tre delarna hänvisar som tidigare nämnts till den rättsliga grunden, det förslag som lagts fram och det förfarande som ska följas vid antagandet. Beaktandemeningarnas komplicerade standardformuleringar är mer eller mindre obegripliga för den som inte är insatt i den här typen av text.

De fjorton skälen har numrerats, vilket gör att det är lättare att referera till dem. Emellertid är de i likhet med sammanfattningen svåra att läsa eftersom de inte presenteras i någon logisk ordning. Det enda som kan betraktas som logiskt är att man i de sista skälen samlat information om hur det ska gå till när förordningen antas: finansiella bestämmelser i (12), genomförandebestämmelser i (13) och förfarandet enligt subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen i (14).

Vad gäller de sexton artiklarna så har de helt korrekt enligt anvisningarna numrerats. Dock är den underordnade numreringen förvirrande. Ett exempel är att artikel 1 består av två punkter, 1 och 2, medan definitionerna i artikel 2 föregås av a) och b) liksom målen i artikel 3. Situationen kompliceras ytterligare av att vissa artiklar, till exempel artikel 4, består av tre avsnitt som numrerats där de underordnade styckena försetts med bokstäver.

För övrigt är artiklarna den del av förordningen där man tydligast kan urskilja en antydan till en disposition. Jag har dock observerat att informationen i artiklarna ej kommer i samma ordning som i skälen, vilket den ska göra enligt PH:s riktlinje 15. Detta gör det svårare att koppla samman informationen från rättsaktens olika delar. Dock har den person som utformat rättsakten följt riktlinjerna i det avseende att den första artikeln innehåller syftet med förordningen (riktlinje 13) och den andra förordningens definitioner (riktlinje 14).

När det gäller dispositionen har de sexton artiklarna delats in i fyra kapitel, vilket vilket för texten lättare att läsa. Dessutom har kapitlen försetts med funktionsrubrikerna "Scope", "Implementation of Aid", "Financial provisions and decision-making procedures" samt "Reports". Det är också tillåtet, enligt EU:s olika handledningar, till exempel Formulärhandboken, att använda sig av andra rubriker för att förtydliga, vilket enligt min åsikt skulle ha gjort dispositionen av artiklarna ännu tydligare.

Slutligen gör en **innehållsförteckning** det också lättare för läsaren att orientera sig i en längre text. En sådan har dock inte använts här, vilket är lite förvånande eftersom författaren till texten ansett sig behöva en kapitelindelning för artiklarna, något som tyder på att denne betraktat texten som ganska lång och komplicerad.

6.1.3 Visa den röda tråden

Att visa den röda tråden genom sambandsord kan vara svårt i en text av den här typen då skälen hela tiden presenterar ny information och förordningens artiklar ska fungera självständigt. Man kan däremot visa den röda tråden genom att disponera om informationen och förse de olika avsnitten med rubriker och underrubriker, vilket diskuterades i 6.1.2. Den inledande sammanfattningen, motiveringen, är en mer sammanhängande text än skälen och artiklarna där det är lämpligt att använda sig av sambandsord. Emellertid är sambandsorden relativt få, vilket är ännu en orsak till att motiveringen är svårförståelig. Några exempel på de sambandsord som finns är *therefore, however, furthermore, for this reason, in other cases*.

6.1.4 Undvik oklara syftningar

I lagspråket får det inte finnas utrymme för alternativa tolkningar utan språket måste vara konkret och exakt. I den analyserade förordningen fann jag dock att det förekom ett stort antal **oklara syftningar, otydliga samordningar** samt **abstrakta ord och uttryck**. Något som jag också skulle vilja ta upp i detta avsnitt är **hänvisningar**. De bidrar också till att göra texten svårläst eftersom läsaren ständigt måste avbryta sin läsning för att leta rätt på ett visst textavsnitt i själva förordningen eller i den text som det refereras till. Enligt EU-anvisningarna ska man i största möjliga mån undvika hänvisningar.

Olika typer av **oklara syftningar** förekommer i hela förordningen. I exemplen nedan hade det varit mycket enklare att skriva ut exakt vad som avses för att undvika missförstånd. Översättaren är tvungen att återge formuleringarna på samma sätt men för läsaren gäller det att försöka tolka vad som avses.

- 2) **This approach** is necessary in order to effectively use the strategy of gender mainstreaming in the context of poverty reduction as it was highlighted by the PoA in 2001. (motiv 6)

- 3) **In this context**, co-ordination, coherence and complementarity with other aid instruments available to the EC and with the policies at national, regional and international level remain essential. (motiv 9)
- 4) [...] such measures should, in the first instance, aim at improving the situation of women in **the field** covered by this Regulation. (art. 2)
- 5) In order to secure the objectives of consistency and complementarity referred to in the Treaty and to ensure maximum effectiveness of **these operations** as a whole, the Commission may take all necessary coordination measures, including in particular: (art. 10)
- 6) The Commission shall be assisted by **the geographically determined Committee** competent for development. (art. 14)

I exemplen 2) till 5) ovan hade det varit enklare att skriva ut exakt vad som avses. I exempel 6) som är hämtat från artikel 14 syftar man på en kommitté som nämnts långt tidigare i rättsakten, närmare bestämt i artikel 12.2 men då i plural form, *committees*. Och vad menas med att en kommitté är ”geographically determined”?

Flera av förordningens samordningar är otydliga, eller rent av felaktiga. I exempel 7) består meningen av tre led där av allt att döma verbet *foster* har utelämnats i det tredje ledet.

- 7) Community policy in this area **shall focus** on the fight against poverty, **foster** the sustainable development of developing countries, ✓ and the integration of developing countries into the world economy (motiv 2).

I exempel 8) är de två led som samordnats inte grammatiskt lika. *The goal of* syftar både på *promoting* och *empower*, vilket innebär att också *empower* borde stå i ing-form, *empowering*:

- 8) The objectives to be pursued by this Regulation, in accordance with the goal of **promoting** gender equality and **empower** women as specified by the United Nations Millennium Development Goals, are the following: (art. 6)

Trots att man i lagspråket strävar efter exakthet och tydlighet förekommer det ofta **abstrakta ord och uttryck**. Så är också fallet i denna förordning. Några exempel på abstrakta ord är *framework, legal instrument, policy, operation, political message, procedure*. Dessutom fann jag hela meningar och delar av meningar som är så abstrakta att det är mycket svårt för översättaren att förmedla innehållet. När man försöker förstå sådana textavsnitt blir man tvungen att ställa sig frågan ”Vad står det egentligen i texten?”. Läsaren får lägga ned mycket energi på textens form i stället för att bara koncentrera sig på dess innehåll. Meningarna i 9) och 10) nedan är exempel på sådana avsnitt:

- 9) This is especially accurate in the fields of effective implementation at country level, with respect to exploring new policy developments, and giving a higher profile to the ongoing initiatives. (motiv 3)

- 10) In this context, co-ordination, coherence and complementarity with other aid instruments available to the EC and with the policies at national, regional and international level remain essential. (motiv 9)

Något som också bidrar till att göra texten abstrakt är de många och långa prepositionsuttryck som finns i texten. I nedanstående tabell finns ett exempel ur förordningen i den vänstra kolumnen medan jag i den högra ger en alternativ lösning som fungerar bättre ur klarspråkssynpunkt.

Tabell 1. Prepositionsuttryck i källtexten

in the general framework of (motiv 3)	in
in the context of (motiv 6)	in
in the sphere of (skäl 2)	in

with a view to (art. 2)	to
in the field of (art. 4)	in

I förordningen förekommer också ett stort antal **hänvisningar**. I PH:s sextonde riktlinje framhålls att alla typer av hänvisningar i möjligaste mån bör undvikas. Det rör sig om allt från hänvisningar till andra delar av själva rättsakten till hänvisningar till andra rättsakter och fördrag. I de externa hänvisningarna i 11) och 12) får läsaren veta att det gäller *procedures* och *measures* i förordningen respektive beslutet vilket gör att man får en uppfattning om vad det handlar om, även om man blir tvungen att läsa exakt vad som avses i de rättsakter som det hänvisas till.

11) The Commission shall be responsible for appraising, deciding on and administering operations covered by this Regulation according to the budgetary and other **procedures** in force, and in particular those laid down in the Financial Regulation applicable to the general budget of the European Communities. (art. 13)

12) The **measures** necessary for the implementation of this Regulation should be adopted in accordance with Council Decision 1999/468/EC of 28 June 1999 laying down the procedures for the exercise of implementing powers conferred on the Commission⁵. (skäl 13)

Även i de interna hänvisningarna i 13) och 14) får läsaren reda på att det handlar om *committees* och *beneficiaries*, men för att få reda på exakt vilka måste man läsa de artiklar i förordningen som det hänvisas till.

13) An annual exchange of views shall take place once a year on the basis of a presentation by the representative of the Commission of the general guidelines for the operations to be carried out, in the framework of a joint meeting of **the Committees referred to in Article 14(1)**.
(art. 12)

- 14) In other cases, a financial contribution from **the beneficiaries defined in Article 7** shall be sought. (art. 6)

I exempel 15) hänvisas till en annan punkt i samma artikel. I PH avråds EU-skribenterna att skriva på detta sätt eftersom punkterna inte är självständiga och det kan misstolkas vilken artikel det egentligen är som gäller.

- 15) **Without prejudice to paragraph 1(e)**, Community financial assistance in the form of grants shall be available to partners whose head office is located in a Member State or in a third country that is a beneficiary or potential beneficiary of Community assistance under this Regulation [...] (art. 7)

6.1.5 Undvik långa meningar

I denna förordning är det inte meningslängden i sig som skapar problem utan snarare det faktum att meningarna ofta splittras av inskott som bidrar till en komplicerad meningsstruktur. Enligt PH:s femte riktlinje ska man undvika sådana inskott. I många fall har de långa meningarna benats upp i punktuppställningar, vilket är ett bra sätt att åskådliggöra dem, som i följande exempel:

- 16) 2. The instruments to be financed in the course of the activities referred to in Article 4 (1) may take the form of:
- a) methodological and organisational studies on gender mainstreaming relevant to all age-groups;
 - b) technical assistance including gender impact assessment, training or other services;
 - c) supplies, audits, evaluation and monitoring missions. (art. 4)

I några av exemplen nedan hade man förmodligen kunnat tänka sig att meningarna delades i flera för att göra dem lättare att läsa. Dessutom är ju översättarna på grund av punktregeln tvungna att översätta mening för mening,

vilket ger dem begränsade möjligheter att ”förbättra” texten. I 17) har ett långt inskott som utgörs av ett adverbial infogats mellan predikatet och objektet.

- 17) After each budget year, the Commission shall submit **in its annual report on EC development policy to the European Parliament and to the Council**, information on the operations financed in the course of that year and the Commission's conclusions on the implementation of this Regulation over the previous budget year. (art. 15)

Meningen i 18) är vänstertung på grund av det långa fundamentet:

- 18) Since the Declaration and the Beijing Platform for Action of the Fourth World Conference on Women in 1995 global improvement has been made in terms of promoting gender equality in developing countries. (motiv 3)

I 19) har ett långt inskott som utgörs av ett adverbial infogats mellan subjektet och predikatet:

- 19) The objectives to be pursued by this Regulation, **in accordance with the goal of promoting gender equality and empower women as specified by the United Nations Millennium Development Goals**, are the following: (art. 3)

6.1.6 Undvik innehållslösa verb och substantivsjukan

I denna text förekommer många nominalfraser, vilket är att vänta i kanslispråkliga texter. Ett överdrivet bruk gör texten statisk. Enligt den femte riktlinjen i den praktiska handledningen ska man undvika komplicerade formuleringar. Nominalfraserna kan absolut hänföras till denna kategori. De kan enkelt ersättas av aktiva verbfraser som gör texten mer dynamisk.

Exempel på bra lösningar där verbfraser har använts är *to promote equality between men and women* (motiv 4), *The Regulation aims at mainstreaming gender perspectives into all of the Communities development co-operation policies [...]* (motiv 4).

Emellertid karakteriseras förordningen alltså av en nominal stil. Några exempel på nominalfraser är *The sustained improvement of gender equality and the empowerment of women* (motiv 3), *poverty reduction* (skäl 3), *need for action against* (skäl 6), vilka hade kunnat bytas ut mot *to improve gender equality and empower women, to reduce poverty, is necessary to act against*.

Nominalfraserna förekommer ganska ofta tillsammans med ett innehållslöst verb: *global improvement has been made* (motiv 3), *activate the necessary change* (motiv 5) och *provide information* (art. 15). Dessa konstruktioner hade kunnat ersättas av *improve globally*, *change* och *inform*. Jag har funnit att det i den inledande motiveringen förekommer ett stort antal komplicerade nominalfraser. Det är ganska förvånande att man inte använder sig av de mer direkta verbfraserna med tanke på att syftet med motiveringen är att informera om rättsaktens huvudsakliga innehåll för dem som snabbt vill bilda sig en uppfattning om vad förordningen handlar om.

6.1.7 Är passivformen nödvändig?

Ibland kan passivsatsen vara användbara när man inte vill ange vem som utför handlingen. I meningar där det klart framgår vem som är ansvarig för handlingen är det ofta onödigt att använda sig av passiver eftersom meningen blir tydligare om subjektet står i början av meningen.

I förordningen förekommer en del passivsatsen, men jag anser inte att bruket är så rikligt att det försvårar läsningen nämnvärt. Översättaren kan bara ändra passivsatserna till aktiva i de fall då man är helt säker på vem som står bakom handlingen. Ibland är syftet med den passiva satsen dock att ge emfas åt ett visst led, som i följande mening där objektet *the payment of taxes, duties or any other charges* betonas:

- 20) Where operations are the subject of financing agreements between the Community and the recipient country, such agreements shall stipulate that **the payment of taxes, duties or any other charges** is not to be covered by the Community. (art. 8)

Jag tänkte ändå ta upp några exempel på de passivsatsen som förekommer i förordningen för att illustrera att de kan användas på olika sätt. I exempel 21) nedan hade man enkelt kunnat ändra passivsatsen till en aktiv eftersom det tydligt framgår vad som är subjektet:

21a) In particular, **progress has been made** in putting in place a comprehensive gender mainstreaming strategy within the general framework of EU Development Co-operation. (motiv 3)

Meningen hade kunnat skrivas om enligt följande:

21b) In particular, **the European union has progressed** in putting in place a comprehensive gender mainstreaming strategy within the general framework of EU Development Co-operation.

I 22) framgår det vem som är ansvarig för handlingen eller snarare skeendet i satsen, nämligen *the recent Thematic Evaluation on the Integration of Gender in EC Development Co-operation with Third Countries finalised by the Commission in March 2003*. Om man byter ut passivsatsen mot en aktiv blir resultatet i stället en vänstertung mening. I det här fallet hade nog den bästa lösningen varit att dela upp meningen.

22) This orientation was confirmed by the recent Thematic Evaluation on the Integration of Gender in EC Development Co-operation with Third Countries finalised by the Commission in March 2003. (motiv 8)

I 23) är agenten enligt min tolkning allmänheten, ”alla”. Det passar därför med passiv form av verbet här eftersom det rör sig om ett allmänt påstående.

23) Gender equality of women and men of all ages is recognised as important to effective and efficient work against poverty. (skäl 4)

Hela exempel 24) utgörs av en standardformulering som ofta förekommer i rättsakterna. Frågan är om den inte hade blivit mindre komplicerad om meningen hade omformulerats helt. Vem är det som ska anta åtgärderna? I det här fallet är lösningen ett val mellan två onda ting. Efter vad jag kan se är det förmodligen lämpligast för översättaren att vara lika otydlig som man varit i originalet i stället för att gissa vad som är subjektet och då riskera att göra en feltolkning.

24) The measures necessary for the implementation of this Regulation should be adopted in accordance with Council Decision 1999/468/EC of 28 June 1999 laying down the procedures for the exercise of implementing powers conferred on the Commission⁵. (skäl 13)

6.1.8 Se upp med hemmagjorda sammansättningar

I den engelska förordningen förekommer en hel del flerordiga uttryck som kan ställa till med problem när de ska översättas till svenska. Exempel på sådana uttryck är *reference policy document* (motiv 3), *the Communities development co-operation policies and interventions* (motiv 4), *implementation strategy* (motiv 6) och *financing agreements* (artikel 6). Den bästa lösningen ur klarspråkssynpunkt är att dela upp orden i flera led i stället för att försöka sig på att bilda svårlästa, hemmagjorda sammansättningar. I översättningskommentaren kommer jag att gå närmare in på hur jag hanterat engelska uttryck som lätt ersätts med svårbegripliga sammansättningar på svenska.

6.1.9 Var konsekvent när du använder termer och vissa uttryck

Det juridiska språkets strävan efter klarhet och precision gäller också texternas terminologi och därför bör man se till att en och samma term används konsekvent för en viss företeelse. Använder man sig av synonymer kan det skapa förvirring, inte minst för översättaren som kanske inte har samma variationsmöjlighet på sitt språk. I PH:s sjätte riktlinje understryks det hur viktigt det är med en konsekvent terminologi både inom rättsakten och i förhållande till andra rättsakter.

I textanalysen framkom det att man i de flesta fall varit konsekvent när det gäller terminologin. Till exempel har man använt sig av termerna *gender equality* och *mainstreaming* i hela förordningen. När det gäller det politikområde inom EU som förordningen avser upptäckte jag dock att man omväxlande använder sig av termerna *development co-operation policy* och *co-*

operation and development policy. Dessutom var stavningen inkonsekvent. *Co-operation* stavades omväxlande med eller utan bindestreck.

En annan viktig fråga när det gäller termer är att det tydligt måste framgå av texten vilka ord som är facktermer. Rättsakterna har enligt riktlinje 14 en särskild artikel som är avsedd för att definiera termer. Dessutom påpekas det att denna artikel bara får innehålla definitioner och inga självständiga föreskrifter. I den analyserade förordningen skulle utformningen av denna artikel förmodligen kunna förbättras avsevärt. I 24) nedan återfinns artikeln:

25) For the purposes of this Regulation:

a) 'gender mainstreaming' concerns planning, (re)organisation, improvement, and evaluation of policy processes, so that a gender equality perspective is incorporated in all development policies, strategies and interventions, at all levels and at all stages by the actors normally involved therein;

b) specific measures to prevent or compensate for disadvantages linked to sex may be maintained or introduced with a view to ensuring equality in practice between men and women; such measures should, in the first instance, aim at improving the situation of women in the field covered by this Regulation. (art.

2)

Problemet med artikeln är framför allt att det inte tydligt framgår att det handlar om just definitioner, särskilt i punkt b). Det verkar som om det i a) rör sig om en definition medan man i b) inte riktigt vet vad som definieras. Med ledning av rättsaktens inledande motivering har jag förstått att man i förordningen föreslår två olika typer av åtgärder för att främja jämställdheten, dels *gender mainstreaming*, dels *specific measures*. Detta framgår inte tydligt av definitionerna i artikeln ovan.

Också den överordnade meningen skulle ha kunnat utformas tydligare. En tänkbar lösning skulle kunna lyda *For the purposes of this Regulation, the following definitions shall apply*. Dessutom är de två punkterna a) och b) utformade på olika sätt, vilket försvårar läsningen ytterligare. Slutligen skulle det

förmodligen ha underlättat för läsaren om man markerat termerna på ett konsekvent sätt i stället för att bara sätta ut enkla citattecken runt '*gender mainstreaming*'.

6.1.10 Undvik jargong och förkortningar

Det är också viktigt att tänka på vem man riktar sig till när man hanterar förkortningar, vilket framhålls i PH:s fjärde riktlinje. Vissa förkortningar är självklara för dem som är vana vid EU-jargongen medan allmänheten inte alls vet vad som avses. Därför är det viktigt att förklara vad förkortningen betyder första gången den förekommer i texten, vilket också framhålls i den praktiska handledningen. Låt oss titta på några förkortningar från den analyserade förordningen:

- 26) The main reference policy document is the Programme of Action (**PoA**) on mainstreaming of gender equality, COM (2001) 295. (motiv 3)
- 27) UN Millennium Development Goal (**MDG**) (motiv 6)
- 28) **OJ** (fotnot till det andra ledet av beaktandemeningen)
- 29) **NGOs** (art. 7)

I 26) och 27) har förkortningarna försetts med förklaringar i den löpande texten, förutom **UN** som anses vara en så vedertagen förkortning att den inte behöver förklaras. Förklaringarna gör att förkortningarna införlivas med texten på ett naturligt sätt samtidigt som läsaren inte behöver avbryta läsningen för att kontrollera vad de betyder. Förkortningarna i 28) och 29) har däremot inte försetts med förklaringar. Fotnoten i 28) hänvisar till OJ, vilket betyder ”Official Journal of the European Communities” (på svenska EGT, Europeiska gemenskapernas officiella tidning). Fotnoten är inte fullständig, vilket förmodligen beror på att rättsakten ännu inte publicerats i EGT. Förkortningen i 29), *NGO*, betyder Non-Governmental Organization. Att skriva ut förkortningarna i 28) och 29) skulle definitivt ha förenklats för läsaren.

I avsnittet om förkortningar diskuterar Ehrenberg-Sundin och Rydell också jargong. Den jargong jag funnit i förordningen utgörs till största delen av sådana abstrakta ord och uttryck som jag redan diskuterat i avsnittet om otydliga syftningar ovan.

6.1.11 Ge översättaren tillräckligt med bakgrundsinformation

I detta avsnitt påpekar Ehrenberg-Sundin och Rydell vikten av ett nära samarbete mellan författaren av originaltexten och översättaren för att resultatet ska bli bra. Inom EU finns det goda möjligheter till samarbete mellan jurister, juristlingvister och översättare som alla har översättningsminnen och databaser till hjälp i sitt arbete. Jag har som tidigare nämnts varit i kontakt med Kenneth Larsson på kommissionens översättningsavdelning när jag har haft allmänna frågor under arbetets gång. När det gäller termfrågor har jag inte haft något översättningsminne till min hjälp utan har i stället använt mig av databasen EUR-Lex. Databasen är ett mycket användbart hjälpmedel. Man måste dock vara mycket kritisk när man använder sig av de olika referenstexter som finns att tillgå eftersom brister i de ”gamla texterna” lätt förs vidare när man försöker arbeta snabbt och effektivt.

6.1.12 Vikten av ett välskrivet original

I teoriavsnittet diskuterades hur viktigt det är att denna förberedande rättsakt måste vara välskriven eftersom den fungerar som grundtext i såväl lagstiftningsprocessen som översättningsprocessen. På flera ställen i EU-normerna påpekades det också att ett omfattande arbete måste läggas ned på att unionens original ska vara av god kvalitet.

I textanalysens fann jag dock att förordningen innehöll ett stort antal språkliga och grammatiska felaktigheter. Det rörde sig om fel på olika nivåer i texten, allt från felaktiga numreringar av paragrafer till utelämnade skiljetecken, satsradningar och stavfel. Nedanstående tabell är avsedd att ge några exempel på

de olika typerna av felaktigheter. I kolumnen till vänster citeras förordningen och till höger ges en kortfattad beskrivning av vilken typ av fel det gäller.

Tabell 2. Felaktigheter i källtexten

The sustained improvement of gender equality and the empowerment of women in developing countries are important outcomes of development and significantly contributions to poverty reduction. (motiv 3)	Substantivet borde bytas ut mot ett verb, <i>contributes</i> .
A disproportionate majority of the world's poor are women, therefore the promotion of gender equality is important for the overarching goal of poverty reduction by 2015. (skäl 3)	Satsradning: Det borde vara punkt mellan de två meningarna.
The importance of women's economic, social, and environmental roles across the life course, in developing countries has led to increasing international recognition that their full participation without discrimination is indispensable for sustainable and effective development. (motiv 7)	Underlig kommatering
gender analysis in all area of (skäl 8)	Plural –s saknas
An annual exchange of views shall take place once a year . (art. 12)	Pleonasm: annual och once a year
The Commission, liaison with the Member States (art. 10)	En del av prepositionsuttrycket in liaison with saknas.
However, even if the process is on track in setting the priorities much remains to be done in terms of delivering results (motiv 3)	Kommatecken saknas efter ”priorities”

6.2 Kommentarer till översättningen

I översättningskommentaren kommer jag att belysa hur jag gått till väga vid översättningen av **termer, flerordiga substantivuttryck, abstrakta formuleringar, passivsatser, nominalfraser, komplicerad syntax** samt **samordningar**. Efter denna genomgång kommer jag att övergå till en jämförelse med den befintliga översättningen för att se hur översättaren gått till väga i dessa klarspråksfrågor. Men innan jag kommer in på mina kommentarer till de olika förändringar av texten som jag har kunnat göra vill jag också kommentera sådant som jag *inte* har kunnat påverka på grund av att jag måste följa de olika EU-normerna. Detta kommer att diskuteras i följande avsnitt som jag kallar ”Begränsningar”.

6.2.1 Begränsningar

När en rättsakt utformas finns alltså begränsningar för hur den får se ut. Instruktionerna i de publikationer med språkliga och redaktionella regler som presenterades i teoriavsnittet med utgångspunkt i den praktiska handledningen måste följas i fråga om allt från interpunktion, standardformuleringar, hur punktuppställningarna ska se ut till rättsaktens disposition. Att förordningen är utformad efter en mall och alltid ser likadan ut underlättar arbetet för så väl dem som skriver originaltexten, för dem som översätter, som för dem som ska läsa den. Det kan dock diskuteras hur läsarvänliga dessa mallar är. För översättaren försvåras arbetet när originalets meningar är långa och svårtolkade eftersom dispositionen måste följas i fråga om indelning i meningar enligt den så kallade punktregeln.

En ytterligare begränsning som gäller den lexikaliska nivån av texten är att många formuleringar är standardiserade, till exempel stora delar av artikel tolv och tretton, ingressens standardfraser som inleds med *med beaktande av* och de avslutande formuleringarna som gäller förordningens ikraftträdande, till

exempel *Denna förordning träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning.*

6.2.2 Termfrågor

Jag var tvungen att se till att terminologin i översättningen var konsekvent, precis som i förlagan. Terminologi omfattas av den praktiska handledningens sjätte riktlinje. I textanalysen fann jag att originaltexten bara i ett fall var inkonsekvent ifråga om terminologin. Det gällde *development co-operation* som vid ett tillfälle hade ersatts av *co-operation and development policy*. I översättningen valde jag att genomgående skriva *utvecklingssamarbete*. En annan term att se upp med var det område som förordningen omfattar, nämligen *gender equality*. Termen förekom första gången i rubriken och den motsvarande termen på svenska, *jämställdhet mellan könen*, fann jag i en referenstext på EUR-Lex. Denna term använde jag genomgående i hela texten, utom vid något tillfälle när det i originalet stod *equality between men and women* (art. 3), vilket jag översatte med *jämlikhet mellan kvinnor och män*.

Jag var också tvungen att se upp vid översättningen av abstrakta ord som *policy*, *grant*, *operations* och *capacities*. När det gäller termen *policy* översatte jag den genomgående med *politik*. Också för termen *grant* var jag konsekvent och använde mig av termen *gåvobistånd* som förekom i den gamla förordningen. Termerna *operations* och *capacities* var svårare att hantera eftersom de förekom i flera olika betydelser. *Operations* översattes med *åtgärder*, *insatser* och *verksamhet* medan *capacities* ersattes av *kapacitet*, *förmågor* och *resurser*.

6.2.3 Flerordiga substantivuttryck

I den informationstäta förordningen förekom ett stort antal flerordiga uttryck där den bästa lösningen på svenska inte alltid var en liknande sammansättning. Dessa sammansättningar kan bli svårbegripliga om det inte rör sig om en vedertagen sammansättning i allmänt språkbruk. Det kan därför vara lämpligt att

använda någon form av omskrivning med en preposition. I exemplen nedan från förordningens inledande motivering har jag valt att använda mig av omskrivningar med en preposition:

30) reference policy document	referensdokument i frågan
31) new policy developments	nya inriktningar för politiken
32) implementation strategy	strategi för genomförande

När jag sökte efter termen *implementation strategy* på EUR-Lex fann jag i flera texter termen *genomförandestrategi* men valde att inte använda mig av den då den för mig kändes ”hemmagjord” för att använda Ehrenberg-Sundins terminologi. I exemplen 33) och 34) var jag däremot beredd att acceptera formuleringarna som enligt min åsikt inte var lika svårtolkade:

33) in all policies of the Community
(motiv 5)	inom gemenskapens alla
politikområden
34) specific areas of action (art. 12)	åtgärdsområden

Sammanställningen i 35) är mycket abstrakt. Jag bestämde mig ändå för att acceptera den eftersom termen är vanlig i den här typen av text, även i svenska lagtexter.

35) management procedure (art. 14)	förvaltningsförfarandet

I ett fall valde jag dock att ersätta ett flerordigt uttryck i källtexten med en mer kompakt sammansättning i översättningen:

36) [...] which reinforces regional co-operation in the area of gender equality ; (art. 5)
[...] som förstärker det regionala jämställdhetssamarbetet . |
|--|

6.2.4 Passivsatser

I textanalysen fann jag att det inte var passivsatserna som främst gjorde texten svårläst. Jag har ändå valt att byta ut några av dem för att göra texten mer

dynamisk. De exempel jag tar upp nedan är avsedda att illustrera vilka olika uttrycksmöjligheter man har med passivsatsen.

Jag konstaterade i teoriavsnittet att det är ovanligt att använda ”man” i EU-lagtexternas artikeldel, men att det inte finns någon regel som säger att man inte skulle kunna göra det. I vissa fall har jag bytt ut passiverna mot ett sådant allmänt ”man” följt av ett aktivt verb. Att ersätta passiven med ”man” när inget subjekt finns utsatt blir lika vagt som i originalet, men gör inte texten lika stel. Följande exempel är från förordningens artikeldel:

37) In other cases, **a financial contribution** from the beneficiaries defined in Article 7 **shall be sought**. (art. 6)

I andra fall **skall man söka ett ekonomiskt bidrag** från någon av förmånstagarna som anges i artikel 7.

I andra avsnitt där det är tydligt vem som utför handlingen har jag ersatt passivsatsen med en aktiv:

38) The PoA **was endorsed by** the Council in its Conclusions of 8 November 2001. (skäl 10)

Rådet **godkände** handlingsprogrammet i dess slutsatser den 8 november 2001.

I något fall var agenten inte utsatt, men det gick att tolka vem som utförde handlingen och jag kunde därför ändra passivsatsen till aktiv:

39) In particular, **progress has been made** in putting in place a comprehensive gender mainstreaming strategy within the general framework of EU Development Co-operation. (motiv 3)

Framför allt **har unionen gjort framsteg** när det gäller att skapa en övergripande strategi för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i EU:s utvecklingssamarbete.

Emellertid används passivsatser ibland för att ge emfas åt ett visst led i en mening. I följande mening från förordningens ingress förekommer två

passivsätser. I det första fallet har jag i översättningen valt att skriva verbet i aktiv form medan jag i det andra behåller passiv för att understryka varför syftet bättre kan uppnås av gemenskapen.

- 40) In accordance with the principles of subsidiarity and proportionality set out in Article 5 of the Treaty establishing the European Community, the objective of the proposed action, namely to promote gender equality in development co-operation, **cannot be attained by the Member States** acting alone. Therefore, by reason of the scale and effects of the proposed action, **can be better achieved by the Community.** (skäl 14)

Enligt subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna i artikel 5 i fördraget **kan medlemsstaterna inte på egen hand uppnå syftet** med den föreslagna åtgärden, det vill säga att främja jämställdheten mellan könen i utvecklingsarbetet. På grund av den planerade åtgärdens omfattning och verkningar **kan** syftet därför **uppnås bättre på gemenskapsnivå.**

6.2.5 Abstrakta formuleringar

I både den praktiska handledningen och de andra EU-handledningarna framhålls vid flera tillfällen hur viktigt det är med ett klart och tydligt språk i rättsakterna. Ändå präglas texterna ofta av abstrakta ord och uttryck och så var fallet också i denna förordning. Jag fann att det i texten förekom hela avsnitt som var svåra att tyda. Exempel på abstrakta formuleringar på olika nivåer i texten har getts i textanalysen men nedan kommer jag att redogöra för hur jag gått till väga för att översätta sådana formuleringar.

På lexikalisk nivå fann jag ett stort antal abstrakta prepositionsuttryck som jag ersatt med konkretare alternativ. Gemensamt för 41-43 nedan är att de byggts på med ”överflödiga” ord som gör uttrycken abstrakta. I 41) gäller det tillägget av *level* efter *country*. I 42) och 43) är de långa prepositionerna *within the general framework of* och *with a view to* bara ett mer komplicerat sätt att skriva *i* och *för att*.

41) This is especially accurate in the fields of effective implementation **at country level** [...] (motiv 3)

Detta är särskilt aktuellt när det gäller att omsätta politiken i praktiken **i de olika länderna** [...]

42) [...] **within the general framework of** EU Development Co-operation .

(motiv 3)

[...] **i** EU:s utvecklingssamarbete.

43) specific measures to prevent or compensate for disadvantages linked to sex may be maintained or introduced **with a view to** ensuring equality in practice between men and women [...] (art. 2)

kan särskilda åtgärder för att förebygga eller kompensera ofördelaktigheter som har med könstillhörighet att göra upprätthållas eller införas **för att** se till att män och kvinnor i praktiken blir helt jämställda.

I 44) nedan har jag valt att stryka en del av objektet *the process of gender mainstreaming*. Det som strukits är objektets huvudord *the process* samt prepositionen *of* som inleder det efterställda attributet *of gender mainstreaming* eftersom de inte fyller något syfte alls.

44) Later on in 2001 the PoA underlined **the process of** "gender mainstreaming". (motiv 6)

Senare under 2001 betonade handlingsprogrammet ”integrering av ett jämställdhetsperspektiv”.

Även på syntaktisk nivå var förordningen abstrakt, till exempel i 45). I översättningen har jag försökt att finna enklare ord för att beskriva samma sak.

45) [...] the contribution to strengthen strategic partnership and to **initiate transnational cooperation which reinforces regional co-operation in the area of gender equality**; (art. 5)

[...] Hur man bidrar till att stärka strategiska partnerskap och **ta initiativ till sådant samarbete mellan länder som förstärker det regionala jämställdhetssamarbetet.**

Även i 46) och 47) har jag försökt att vara mer konkret i översättningen:

46) [...] sets the **implementation framework** for mainstreaming gender equality in EC development cooperation. (skäl 10)

[...] fastställer **ramen för hur integreringen** av ett jämställdhetsperspektiv i gemenskapens utvecklingspolitik **skall gå till.**

47) **To this end**, the Community shall provide financial assistance and appropriate expertise aimed at promoting gender equality into all its development co-operation policies and interventions in developing countries.

(art 1)

För att uppnå detta syfte skall gemenskapen ge ekonomiskt stöd och tillhandahålla sakkunskap, detta för att främja jämställdheten mellan könen överallt i politik och insatser som har med utvecklingssamarbetet att göra i utvecklingsländerna.

6.2.6 Nominalfraser

Det har tidigare konstaterats att det förekommer många nominalfraser i den analyserade förordningen, vilket är en av de faktorer som gör texten svårläst. Nominalfraserna tillhör ett onaturligt och högtravande kanslispråk när de förekommer i en sådan utsträckning som var fallet i källtexten. Mitt syfte i översättningen har varit att finna enklare och tydligare konstruktioner som gör att texten flyter bättre och blir mer lättläst för den läsare som inte är så van vid lagtext. Det har inte varit möjligt att lösa upp alla nominalfraser och ersätta dem med verbfraser, men jag har strävat efter att göra det i så stor utsträckning som möjligt, som i de tre exemplen nedan:

48) This is especially accurate in the fields of **effective implementation** at country level [...] (motiv 3)

Detta är särskilt aktuellt när det gäller **att omsätta politiken i praktiken** i de olika länderna [...]

49) The Thematic Evaluation confirmed **the necessity of** reinforcing a political message supporting gender equality. (motiv 10)

Utvärderingen bekräftade **att det behövs** ett nytt, förstärkt politiskt budskap som främjar jämställdheten mellan könen.

50) [...] **the pursuit of cost-effectiveness** and **sustainable impact** in the **design** and **planning** of interventions; (art. 5)

[...] Strävan efter att verksamheterna **skall bli kostnadseffektiva** och **resultaten bestående när man utformar** och **planerar** insatserna.

Meningen i exempel 51) nedan är illa formulerad, framför allt på grund av den tunga nominalfrasen *increasing international recognition* och den underliga kommateringen. Jag har valt att lösa upp den första nominalfrasen för att få ett aktivt skeende i satsen. Dessutom har jag lagt till en relativkonstruktion för att förtydliga. De två nominalfraserna *participation* och *development* har dock ersatts med nominalfraser även på svenska.

51) The importance of women's economic, social, and environmental roles across the life course, in developing countries has led to **increasing international recognition** that their full **participation** without discrimination is indispensable for sustainable and effective **development**. (skäl 5)

De ekonomiska, sociala och miljöbetingade roller kvinnor i utvecklingsländer har genom livet är viktiga, **vilket har lett till att man över hela världen alltmer har erkänt** att deras fulla **deltagande** utan diskriminering är oundgängligt för en hållbar och gynnsam **utveckling**.

Slutligen ett exempel på en punktuppställning från artikel 10 där nominalfraserna genomgående har ersatts av verbfraser (Observera att originalets punktuppställning försetts med a) två gånger i stället för a) och b)):

52) In order to secure the objectives of consistency and complementarity referred to in the Treaty and to **ensure maximum effectiveness** of these operations as a whole, the Commission may take all necessary coordination measures, including in particular:

a) **the establishment of** a system for the systematic **exchange and analysis of information** on the operations financed and those which the Community and the Member States propose to finance;

a) **the on-the-spot coordination** of the implementation of operations through regular meetings and exchanges of information between the representatives of the Commission and the Member States in the recipient country, local authorities and other decentralised bodies;

För att trygga målen om konsekvens och komplementaritet enligt fördraget samt **försäkra sig om att dessa insatser blir så effektiva som möjligt** kan kommissionen vidta alla nödvändiga samordningsåtgärder, vilket kan innebära att till exempel

a) **inrätta** ett system för att systematiskt **utbyta och analysera information** rörande de insatser som gemenskapen och medlemsstaterna finansierar eller avser att finansiera, samt att

b) **samordna** insatserna på plats genom regelbundna möten och informationsutbyten mellan kommissionens och medlemsstaternas företrädare i mottagarlandet, lokala myndigheter och andra decentraliserade organ.

6.2.7 Komplicerad syntax

Jag gjorde också en del intressanta iakttagelser på den syntaktiska nivån. Vissa av meningarna skulle kunna förbättras ur klarspråkssynpunkt. När det gäller de tunga fundamenten utgjordes de i flera fall av kompakta dokumentnamn, som i exempel 53). Dessa dokumentnamn är också utformade efter bestämda normer vilket gör dem långa. En alternativ lösning

för författaren av originaltexten hade kunnat vara att placera namnen i en fotnot.

53) **Since the Declaration and the Beijing Platform for Action of the Fourth World Conference on Women in 1995 global improvement** has been made in terms of promoting gender equality in developing countries. (motiv 3)

Sedan deklARATIONEN och handlingsplanen som antogs av den fjärde världskvinnokonferensen i Beijing den 15 september 1995 har situationen förbättrats globalt sett i fråga om att främja jämställdheten mellan könen i utvecklingsländerna.

54) **The Commission's Communication to the Council and the European Parliament on the Programme of Action for the mainstreaming of gender equality in Community Development Co-operation of 21 June 2001 (PoA), COM (2001)295 final**, sets the implementation framework for mainstreaming gender equality in EC development cooperation. (skäl 10)

Kommissionens meddelande till rådet och Europaparlamentet om handlingsprogrammet för integrering av ett jämställdhetsperspektiv i gemenskapens utvecklingssamarbete av den 21 juni 2001, KOM (2001)295 slutlig, fastställer ramen för hur integreringen av ett jämställdhetsperspektiv i gemenskapens utvecklingspolitik skall gå till.

Vid flera tillfällen hade ett inskott infogats mellan subjektet, predikatet eller objektet, satsdelar som man bör försöka hålla ihop för att öka läsbarheten. I 55) har källtexten ett långt inskott mellan subjektet och predikatet. I valet mellan två onda ting väljer jag att inleda meningen med ett långt fundament som utgörs av ett adverbial eftersom jag då lyckas hålla ihop subjektet, predikatet och objektet i slutet av meningen. I 56) har man i källtexten infogat ett inskott mellan predikatet och objektet. För att hålla ihop subjekt, predikat och objekt har jag valt att istället flytta adverbialet till slutet av meningen.

55) **The objectives to be pursued by this Regulation**, in accordance with the goal of promoting gender equality and empower women as specified by the United Nations Millennium Development Goals, **are the following:** (art. 3)

I enlighet med FN:s utvecklingsmål för det nya millenniet, vilka syftar till att främja jämställdheten mellan könen och att förbättra kvinnors möjligheter, **har denna förordning följande mål:**

56) It may be extended, **under exceptional and duly justified circumstances**, to other third countries. (art. 9)

Det får utsträckas till att gälla även andra tredje länder **i vederbörligen motiverade undantagsfall.**

Meningen i 57) är så lång och komplicerad att den borde ha delats upp i flera. Jag har strukturerat om informationen i meningen för att den ska bli lättare att förstå men resultatet känns ändå inte riktigt bra. Jag har dessutom strukit pleonasmen *shall take place once a year* eftersom den ju upprepar informationen i *an annual exchange of views*. Slutligen har jag lagt till en relativsats *vilket ska grundas på*.

57) An annual exchange of views shall take place once a year on the basis of a presentation by the representative of the Commission of the general guidelines for the operations to be carried out, in the framework of a joint meeting of the Committees referred to in Article 14(1). (art. 12)

Ett årligt åsiktsutbyte skall äga rum i ett sammanträde mellan de kommittéer som avses i artikel 14.1, vilket skall grundas på en redogörelse från kommissionens företrädare för de allmänna riktlinjerna för de åtgärder som skall genomföras.

6.2.8 Samordningar

I textanalysen fann jag att många av originalets samordningar var otydliga. Översättaren står inför den svåra uppgiften att försöka tyda vad som avses. I sämsta fall riskerar man att överföra felaktigheter från originalet till

översättningen. I flera meningar har jag valt att infoga konjunktioner för att förtydliga vilka led som samordnas, till exempel i 59) nedan:

58) Regulation (EC) No 2836/98 on the integration of gender issues in development cooperation aims to support the mainstreaming of gender analysis in all area (borde vara “areas”) of development co-operation policies and to support and facilitate the inclusions of actions addressing major gender disparities. (skäl 8)

Förordning (EG) nr 2836/98 om genusfrågornas integrering med utvecklingssamarbetet syftar **dels** till att stödja integrering av genusanalysen på utvecklingssamarbetets alla politikområden, **dels** till att stödja och underlätta införandet av åtgärder som tar itu med stora genusbetingade olikheter.

I 59) var det svårt att se vilka led som hör ihop men jag kom fram till att det måste vara de två leden *a solid policy basis, with the promotion of gender equality* och *a goal-oriented approach with a strong link to the achievement of the UN Millennium Development Goal (MDG) to promote gender equality and the empowerment of women*. Det är lätt att förledas att tro att *with the promotion of gender equality* utgör ett eget led när det egentligen är en bestämning till det första ledet. I översättningen valde jag att vara ganska fri för att få språket att flyta:

59) Now this need to be complemented by **a solid policy basis, with the promotion of gender equality, and a goal-oriented approach with a strong link to the achievement of the UN Millennium Development Goal (MDG) to promote gender equality and the empowerment of women**. (motiv 6)

Detta behöver nu kompletteras med en stark politisk grund, som främjar jämställdheten mellan könen, samt en målinriktad strategi som anknyter till FN:s utvecklingsmål för det nya millenniet (Millennium Development Goals, MDG), detta i syfte att främja jämställdheten mellan könen och ge kvinnor större inflytande.

6.3 Jämförelse med den befintliga översättningen

Den svenska översättningen som är utförd av en intern EU-översättare är liksom den engelska originaltexten hämtad från databasen EUR-Lex. När jag jämför den med min egen översättning kommer jag att koncentrera mig på de företeelser som jag gått igenom i översättningskommentaren ovan, det vill säga **samordningar, termer, sammansättningar, abstrakta formuleringar, nominalfraser, passivsatser samt komplicerad syntax**. EU-översättaren har genomgående varit mycket trogen gentemot originalet, inte bara när det gäller sådant som är normerat, till exempel disposition, styckeindelning och meningsindelning, utan också ganska ofta i fråga om sådant som hade kunnat förbättras ur klarspråkssynpunkt.

De ”förbättringar” som EU-översättaren gjort gäller främst de otydliga **samordningarna**, som i exempel 60) nedan där man i originalet inte kan vara säker på om *poverty diseases* hör till *programmes targeting reproductive and sexual health and rights* eller om det utgör ett eget led i den överordnade satsen. I översättningen fungerar *fattigdomsbetingade sjukdomar* som ett eget led.

- 60) e) efforts made to promote synergies with policies and programmes targeting reproductive and sexual health and rights **and poverty diseases**, girl-child issues and education, ageing people, and environment. (art. 5)
- e) Insatser för att främja samverkan med politik och program för reproduktiv och sexuell hälsa och därtill hörande rättigheter, **fattigdomsbetingade sjukdomar**, samt frågor och utbildning med anknytning till flickor, äldre och miljö.

Originaltextens många punktuppställningar är exempel på bra sätt att förbättra texten ur klarspråkssynpunkt. Något som dock var förvånande var hur översättaren valt att utforma den normativa delens andra artikel som inrymmer förordningens definitioner. Den återges i (62) nedan. Enligt både allmänna

svenska skrivregler och EU:s egna normer ska punkterna i punktuppställningen vara en naturlig fortsättning på den inledande meningen, vilket inte är fallet med punkt b).

61) I denna förordning avses med

a) integrering av ett jämställdhetsperspektiv: planering, (om)organisering, förbättring och utvärdering av processer för utformning av politik, så att ett jämställdhetsperspektiv införlivas med all utvecklingspolitik och i alla utvecklingsstrategier och utvecklingsinsatser på alla nivåer och i alla stadier av de aktörer som normalt är involverade i ett sådant arbete.

b) Specifika åtgärder för att förhindra eller kompensera för olägenheter med anknytning till kön kan bevaras eller införas i syfte att sörja för jämställdhet i praktiken mellan kvinnor och män. Sådana åtgärder skall i första hand syfta till att förbättra kvinnors situation på det område som omfattas av denna förordning.

Översättningen var i övriga avseenden mycket trogen källtexten. För att börja med **termerna** förefaller översättaren ha varit konsekvent i sitt bruk av termer, utom i ett fall. Det gäller de åtgärder som gemenskapen ska ta till för att förbättra jämställdheten och stärka kvinnors roll i utvecklingssamarbetet. Dessa åtgärder kallas omväxlande *specifika åtgärder* och *särskilda åtgärder*, vilket är något förvånande då termen *specifika åtgärder* definieras i artikel 2. Vidare har originaltextens flerordiga substantivuttryck ofta ersatts av mindre vanliga **sammansättningar** på svenska, till exempel *genomförandestrategi* (motiv 5), *millennieutvecklingsmål* (art. 3), *utvecklingssamarbetsinstrument* (art. 3) och *multiplikatoreffekter* (art. 5).

De **abstrakta formuleringarna** i originaltexten har också till stor del återgetts i översättningen, inte enbart när det gäller ord och uttryck utan också formuleringar på syntaktisk nivå. Några exempel på abstrakta ord och uttryck är *inom ramen för* (motiv 9), *transnationellt samarbete* (art. 5) och *multiplikatoreffekter* (art. 5). I meningen i 62) nedan var översättningen lika abstrakt som originaltexten:

62) This is especially accurate in the fields of effective implementation at country level, with respect to exploring new policy developments, and giving a higher profile to the ongoing initiatives. (motiv 3)

Detta gäller särskilt ett effektivt genomförande på nationell nivå, utforskning av nya strategier och en starkare profilering av pågående initiativ.

I några fall har dock översättaren funnit lösningar som är mer konkreta än i originalet, till exempel *skarpare riktlinjer* (motiv 5) i stället för *a stronger orientation* och för detta ändamål (art. 1) som fått ersätta *to this end*.

Nominalfraserna i originalet har genomgående ersatts av nominalfraser även på svenska, till exempel *bidrag till fattigdomsminskning* (motiv 3), *En klar definition och uppföljning av mål och indikatorer* (art. 5), *utarbetandet av riktlinjer, Kommissionen skall ansvara för bedömning av, beslut om och förvaltning av de åtgärder som omfattas av denna förordning [...]* (art. 13). Dessutom har översättaren ibland använt sig av nominalfraser även där det i originalet förekommer andra konstruktioner. Ett exempel är titeln *Regulation of the European Parliament and of the Council on promoting gender equality in development co-operation* som översatts med *Europaparlamentets och Rådets förordning om främjande av jämställdhet mellan könen i utvecklingssamarbetet*.

Vad gäller **passivsatserna** är de mycket vanliga i översättningen. Därtill fann jag att även de aktiva verben i originalet i slående många fall ersatts av passiva i översättningen. Här följer några exempel:

63) Community policy in this area **shall focus on** the fight against poverty [...]
(motiv 2)

Gemenskapens politik på detta område **skall inriktas på** kampen mot fattigdom [...]

64) Furthermore, **the EC Treaty stresses** the need to aim for the elimination of inequalities and to promote equality between men and women in all policies of the Community, (Art. 3 paragraph 2). (motiv 4)

I EG-fördraget **framhålls** vidare I EG-fördraget att det är nödvändigt att undanröja bristande jämställdhet mellan kvinnor och män och att främja jämställdhet mellan kvinnor och män på alla gemenskapens politikområden (artikel 3.2).

65) This Regulation **should lay down** a financial framework [...] (skäl 12)

I denna förordning **bör det fastställas** en finansieringsram [...]

Slutligen har jag studerat hur översättaren återgett originaltextens syntax. Som tidigare nämnts har de långa originalmeningarna ofta delats upp i punktuppställningar. Däremot fanns det i källtexten en del exempel på **komplikerad syntax** där olika typer av inskott splittrar meningarna. I 66) gör den långa satsen *in accordance with the goal of promoting gender equality and empower women as specified by the United Nations Millennium Development Goals* att subjektet och predikatet splittras, vilket har återgetts i översättningen. Min egen översättning där jag försöker hålla ihop subjekt, predikat och objekt återges i exempel 55) ovan.

66) **The objectives to be pursued by this Regulation**, in accordance with the goal of promoting gender equality and empower women as specified by the United Nations Millennium Development Goals, **are** the following: (art. 3)

Följande mål **skall** i enlighet med Förenta nationernas millennieutvecklingsmål om att främja jämställdhet mellan könen och ett ökat medinflytande för kvinnor **eftersträvas** inom ramen för denna förordning:

I 67) står i den engelska meningen ett adverbial *in its annual report on EC development policy to the European Parliament and to the Council* mellan predikatet och det direkta objektet. I den svenska översättningen har subjektet och adverbialet placerats mellan predikatets två verb, *skall* och *lämna*.

- 67) After each budget year, the Commission **shall submit** in its annual report on EC development policy to the European Parliament and to the Council, **information on the operations financed in the course of that year and the Commission's conclusions on the implementation of this Regulation over the previous budget year.** (art.15)

Efter varje budgetårs utgång **skall** kommissionen i sin årliga rapport till Europaparlamentet och rådet om Europeiska gemenskapens utvecklingspolitik **lämna** uppgifter om vilka åtgärder som finansierats under det gångna budgetåret och redovisa sina slutsatser beträffande genomförandet av förordningen under året.

7 Sammanfattning av analysresultaten

Analysen av förslaget till en EG-förordning, ”Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on promoting gender equality in development co-operation” tog sin utgångspunkt i en genomgång av de olika riktlinjer och normer de personer som utformar och översätter EG-rättsakterna måste följa. Analysen bestod av tre delar. I det första momentet analyserades texten utifrån skriften ”Tala för att tolkas. Skriva för att översättas” vari man framhäver vikten av ett välskrivet original. I nästa steg översatte jag själv lagförslaget ur klarspråksperspektiv och slutligen jämförde jag min översättning med den befintliga översättningen som utförts internt på kommissionens översättningstjänst.

I analysen av källtexten fann jag att texten var disponerad på ett sätt som är mycket svårt att förstå för den oinsatte läsaren. Rättsakterna ska utformas efter särskilda mallar, som i det här fallet består av tre delar: motiveringen, skälen och artiklarna. Det underlättar naturligtvis att texterna alltid ser ut på samma sätt, men i textanalysen framkom det också att texten kunde ha blivit mycket tydligare om den hade försetts med bland annat en innehållsförteckning och informativa rubriker. Det var svårt att se sammanhanget i texten då den bestod av mer eller

mindre fristående meningar i tretton skäl och femton artiklar. Dessutom hade den inledande motiveringen vars syfte var att kortfattat informera både lagstiftarna och allmänheten om det viktigaste innehållet i rättsakten tjänat på att disponeras om.

Texten präglades av flera andra språkliga företeelser som gör en lagtext svårbegriplig för en oinsatt läsare, framför allt abstrakta formuleringar på ord- fras- och satsnivå, otydliga syftningar, nominalfraser samt en komplicerad meningsstruktur. Visserligen var det tydligt att man strävat efter att åskådliggöra de långa meningarnas innehåll genom att använda sig av punktuppställningar. Det som ändå gjorde vissa av meningarna svårlästa var de långa inskotten mellan satsdelar som helst ska stå ihop. Inskotten bestod i flera fall av långa dokumentnamn.

Dessutom observerade jag en del passiva satser som dock inte förekom i sådan utsträckning att de försvårar texten nämnvärt, men jag analyserade ändå dem för att försöka illustrera vilka olika uttrycksmöjligheter man har med passivsatsen. Vidare fanns det i källtexten en hel del hänvisningar både till artiklar i själva texten och till andra rättsakter. Slutligen konstaterade jag att det förekom en hel del felaktigheter i texten, från felaktig interpunktion och kommatering till grammatiska fel.

I min egen översättning av texten strävade jag efter att i den mån det var möjligt ”förbättra” den ur klarspråkssynpunkt, men mitt arbete begränsades till stor del av EU:s normer om hur texten ska se ut. Jag kunde till exempel inte ändra på textens disposition i stycken och meningar på grund av punktregeln. Inte heller kunde jag lägga till en innehållsförteckning eller förse texten med nya rubriker. I de fall då meningarna splittrades av olika inskott försökte jag dock att hålla ihop subjekt, predikat och objekt och i stället placera inskottet i början eller slutet av meningen.

Vad gäller abstrakta formuleringar samt otydliga syftningar och samordningar försökte jag efter att göra texten mer tydlig och konkret, men det var i många fall

svårt eftersom originaltexten var så otydlig. Jag stod i valet mellan att riskera att göra en felöversättning och att vara lika otydlig som originalet. Något som jag dock kunde påverka var de många nominalfraserna som ersattes med verbfraser samt passiva satser som jag ersatte med aktiva.

I analysen av den befintliga översättningen fann jag att den var mycket trogen originaltexten, först och främst i fråga om dispositionen men också när det gällde till exempel den nominala stilen, de abstrakta formuleringarna och den komplicerade meningsstrukturen. Något som dock skiljde översättningen och originalet nämnvärt åt var att översättaren i många fall använt passiva satser där originalet hade aktiva. Dessutom hade en del flerordiga substantivuttryck i originalet återgetts med svårtolkade ”hemmagjorda” sammansättningar. Sammanfattningsvis kan sägas om översättningen i fråga att den generellt sett var lika svårtillgänglig som originalet.

8 Diskussion

Uppsatsen inleddes med en kort översikt över klarspråksarbete inom Europeiska unionen och i Sverige. Jag konstaterade att den mångåriga klarspråkstradition vi har i Sverige inte har någon motsvarighet på europeisk nivå. Dock är det interinstitutionella avtalet från 1998 och den efterföljande praktiska handledningen som kom 2003 milstolpar i det europeiska klarspråksarbetet. Det är dock fortfarande lång väg kvar att gå. Attityder måste förändras från högsta ort för att arbetet ska kunna fortskrida.

EU-texterna, särskilt lagtexterna, kritiseras bland annat för sina långa komplicerade meningar och abstrakta formuleringar. Det råder skilda meningar om vem dessa texter är avsedda för. Vem är det egentligen som ska begripa dem, experten eller lekmannen? Själv har jag ingen tidigare erfarenhet av vare

sig juridiska texter eller EU-jargong och var därför tvungen att lägga ned mycket arbete på att försöka förstå texten.

Man verkar inom EU för öppenhet och för att medborgarna ska få insyn i verksamheten. Detta förhållningssätt borde gälla också för språket. I nuläget är texterna tillgängliga men inte begripliga. Om EU-medborgarna ska kunna få förtroende för unionen måste de också förstå dess texter. Språket i lagarna påverkar ju också språket i annan information till allmänheten, som i broschyrer och blanketter, domar och beslut.

Huvudsyftet med detta examensarbete var att översätta en förberedande rättsakt, närmare bestämt ett förslag till en EG-förordning, ur klarspråksperspektiv. Min avsikt var att först undersöka av vilken kvalitet den text är som utgör första steget i en lång produktionsprocess med många aktörer inblandade. Dessutom ska ju samma text översättas och så småningom bli gällande lag i EU:s samtliga 25 medlemsstater. Om texten från början är välskriven och disponerad på ett bra sätt vållar kraven om trohet gentemot originaltexten inte några större problem för översättaren.

Det första steget i analysen var därför en ingående granskning av källtexten där det framkom att texten var svårtillgänglig på samtliga nivåer. Texten var otydlig och abstrakt vad gäller såväl disposition som lexikalisk nivå. Dessutom förekom en hel del både språkliga och grammatiska felaktigheter. Men vad beror detta på? Bidragande orsaker kan vara att många olika personer är inblandade vid tillkomsten och att författarna ofta skriver på ett annat språk än det egna modersmålet.

I min översättning försökte jag ”förbättra” texten. Detta arbete begränsades av de EU-normer jag måste följa. Frågan är om den befintliga mall som för närvarande styr förordningens utformning är den bästa ur klarspråkssynpunkt. Framför allt skulle jag vilja förbättra textens disposition genom att skriva om motiveringen så att den på ett enkelt och informativt sätt förmedlar det huvudsakliga innehållet i rättsakten. Därtill torde det vara önskvärt att bifoga

denna sammanfattning till rättsakten, från förslag till gällande lag. Jag skulle dessutom vilja förse texten med en innehållsförteckning och underrubriker.

De ändringar jag *kunde* göra gällde främst nominalfraser som jag ändrade till verbfraser, passiva satser som jag bytte ut mot aktiva samt några abstrakta formuleringar som jag gjorde mer konkreta.

Den befintliga översättningen av texten var betydligt mer trogen originalet än mitt förslag, vilket innebär att originaltextens otydlighet förs vidare. Det är av grundläggande betydelse att vara kritisk mot såväl källtexter som referenstexter eftersom ”felen” lätt förs vidare.

Om jag återknyter till den fråga jag ställde i början av uppsatsen: ”Hindrar de språkliga och redaktionella riktlinjer översättaren måste följa att texterna utformas på ett klart och tydligt sätt?” är mitt svar definitivt jakande. I den praktiska handledningen framgår det tydligt att texterna ska vara ”klart, enkelt och exakt formulerade” samtidigt som man måste följa bestämda mallar för rättsaktens utformning, vilket gör att det i praktiken inte går att utforma begripliga texter. Ser man dock till att lägga ned mycket arbete vid det inledande stadiet av lagstiftningsprocessen och utnyttja de möjligheter som finns i nuläget för att få en originaltext av hög kvalitet har man kommit en god bit på vägen mot en enklare, mer lättförståelig lagstiftning. För närvarande finns ingen gemensam lingvistisk granskningsenhet för de tre institutionerna rådet, parlamentet och kommissionen. Genom att inrätta en sådan enhet skulle man förmodligen komma ytterligare en bit på väg.

Jag har i uppsatsen inte kunnat påvisa att den översättning jag gjort är mer begriplig än den befintliga översättningen. För sådana läsbarhetsstudier hänvisas till vidare forskning. Jag har dock kunnat belysa både de möjligheter EU-översättarna har att påverka textens slutliga utformning och de begränsningar som hindrar dem i detta arbete.

9 English Summary (saknas här)

Material och litteraturförteckning

Analyserade texter

Förslag till Europaparlamentets och Rådets förordning om främjande av jämställdhet mellan könen i utvecklingssamarbetet.

Hämtad från <http://europa.eu.int/eur-lex> i maj 2004.

Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on promoting gender equality in development co-operation.

Hämtad från <http://europa.eu.int/eur-lex> i januari 2004.

Annan EU-lagstiftning som använts som referensmaterial

Communication from the Commission to the Council and the European Parliament - Programme of Action for the mainstreaming of gender equality in Community Development Co-operation/ COM/2001/0295 final.* Hämtad från

<http://europa.eu.int/eur-lex> i maj 2004.

Council Regulation (EC) No 2836/98 of 22 December 1998 on integrating of gender issues in development cooperation. Hämtad från <http://europa.eu.int/eur-lex> i maj 2004.

Europeiska kommissionens hjälpmedel och riktlinjer för översättare

Anvisningar för översättningsarbetet, engelsk och fransk version. 1995.

Delegationen för översättning av EG:s regelverk. Material tillhandahållet av Kenneth Larsson på kommissionens svenska översättningsavdelning i januari 2004.

Formulärhandboken - Handbok för utformning av rättsakter i Europeiska unionens råd. 2001. Hämtad från <http://europa.eu.int/eur-lex/sv/about/techleg/guide/pdf/sv.pdf> i maj 2004.

Gemensam praktisk handledning för personer som deltar i utformningen av lagtexter inom gemenskapens institutioner. 2000. Material tillhandahållet av Kenneth Larsson på kommissionens svenska översättningsavdelning i januari 2004. Finns att ladda ned på http://europa.eu.int/eur-lex/sv/about/techleg/guide/index_sv.htm

Interinstitutionellt avtal av den 22 december 1998 om gemensamma riktlinjer för gemenskapslagstiftningens redaktionella kvalitet. Material tillhandahållet av Kenneth Larsson på kommissionens svenska översättningsavdelning i januari 2004. Finns att ladda ned på <http://europa.eu.int/eur-lex>

Praktisk handledning för personer som deltar i utformningen av lagtexter inom gemenskapens institutioner. 2001. Europeiska unionens råd.

Generalsekretariatet. Juristlingvistavdelningen. Material tillhandahållet av Kenneth Larsson på kommissionens svenska översättningsavdelning i januari 2004.

Publikationshandboken – Institutionernas redaktionella regler, 1997.

Luxemburg: Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer. *Språkrådet.* Olika nummer av publikationen tillhandahållna av rådets svenska översättningsavdelning, Urpo.Merila@consilium.eu.int.

Statsrådsberedningen. 2001. *Myndigheternas skrivregler.* Hämtad från <http://www.regeringen.se/content/1/c4/06/91/6964579b.pdf> i maj 2004.

Statsrådsberedningen. 2004. *Svarta listan – ord och fraser som kan ersättas i författningsspråk.* Hämtad från <http://www.regeringen.se/sb/d/2518> i maj 2004.

Svenska Akademiens Grammatik. 1999. Norstedts Ordbok.

Svenska Akademiens ordlista. 1998. Norstedts Ordbok.

Svenska språknämnden. 2000. *Svenska skrivregler.* Stockholm. Liber AB.

Terminologacentrum. 2001. TNC 100: Skrivregler för svenska och engelska från TNC.

Litteratur

Begriplighet på hög nivå - Regeringen främjar klarspråk. 2003.

Informationsmaterial från justitiedepartementet.

Cutts, Martin, 2001. *Clarifying Eurolaw.* Hämtad från

<http://europa.eu.int/comm/translation/en/ftfog/eurolaw/eurolaw.htm> i januari 2004.

Cutts, Martin, 1995. *The Plain English Guide – How to write and communicate better.* Oxford University Press.

Cutts, Martin & Wagner, Emma. 2002. *Clarifying EC Regulations.* Plain

Language Commission. Hämtad från

<http://www.clearest.co.uk/ecregulationsdownload.htm> i januari 2004.

Edgren, Håkan. 2000. ”Hot och verklighet – Om EU-svenskan som hotbild”. I:

Melander, Björn (red.): *Svenskan som EU-språk.* Ord & stil 30. Uppsala:

Hallgren & Fallgren. S. 77-97.

Ehrenberg-Sundin, Barbro. 2003. Hur kan du göra EU-texter klarare?” I:

Klaraposten 2003:3. Regeringskansliet. S. 20.

Ehrenberg-Sundin, Barbro. 2000. ”Internationellt klarspråksarbete – en grund

för bättre EU-texter?” I: Melander, Björn (red.): *Svenskan som EU-språk.* Ord &

stil 30. Uppsala: Hallgren & Fallgren. S. 144-175.

Ehrenberg-Sundin, Barbro & Rydell, Charlotte. 2001. *Tala för att tolkas. Skriva*

för att översättas. Utrikesdepartementet. Hämtad från

<http://www.regeringen.se/sb/d/3251/a/19315> i januari 2004.

Ekerot, Lars-Johan. 2000. ”Klar komplexitet. Om språkform och begriplighet

vid översättning av författningstexter”. I: Melander, Björn (red.): *Svenskan som*

EU-språk. Ord & stil 30. Uppsala: Hallgren & Fallgren. S. 46-66.

Flerspråkighet och översättning. 2003. Utgiven av Generaldirektoratet för

översättning vid Europeiska kommissionen. Finns att ladda ned på

<http://europa.eu.int/comm/dgs/translation/index.htm>

Melander, Björn. 2000. "EU och svenskan – fördärv eller chans". I: Melander, Björn (red.): *Svenskan som EU-språk*. Ord & stil 30. Uppsala: Hallgren & Fallgren. S. 7-12.

Shekhi, Karin. 1997. *Offentligt språk i Sverige och EU – en jämförelse*. C-uppsats, Mälardalens folkhögskola.

Statsrådsberedningen. 1967. *Språket i lagar och andra författningar*. PM 25.1.1967.

Write clearly. Skrift utgiven av europeiska kommissionens översättningstjänst. Hämtad från <http://europa.eu.int/comm/translation/en/ftfog/booklet/index.htm> i januari 2004.